

СПОРТ

ГалгӀай мехка белгалбаьлар,
Iадсаькх кхоссара Кубок кӀайсача
котбаьннараш

16

ЮРТБОАХАМ

ГалгӀайче гӀолла
Россельхозцентро
дӀахьош бола болх
белгалбир республике

15

СЕРДАЛО

WWW.SERDALO.RU

ГІАЛГІАЙ МЕХКА КЪАМАН ЮКЪАРА ГАЗЕТ

№1 (12728)
Наджгоанцхой
бутт,
15 ди, 2026 шу

Газет арадувл 1923-ча шера
маьтсела бетта 1-ча дийнахьа денз

1973-ча шера
«Сердало»
газета
«Сийлен хьарак»
яха орден
еннай

ТИЕМА СИЙЛЕ

Даьймехка бӀухой
дезалий ГалгӀайчен
Комитето тӀемхошта
концерт делар

4

КЕПАЙОАЗОН ДИ

ГалгӀайчен
профсоюзаша
даькӀаладийцар
«Сердало» газет
кепайоазон Денца

5

КЕРДА ДЕКХАРАШ

Магасерча мӀре,
керттерча гӀулакхех
дувцаш, кхетаче хилар

6

ГОВЗАНЧАШ

Културе, кхолламе
кӀахьийга суртанча,
хӀехархо белгалйир
мехка

8

ДИКАЧА НАХАХ

Кокурхой Жамалдий
вахара наькӀах

12

@gserdalo

vk.com/gserdalo

Дзен сердало

www.serdalo.ru

Кхетаче

ГалгӀай мехкара АПК хьал
тоалургдолаш, кхоачашде дезарех
дийцар вай Мехкадас Москве

2

Ценал - унахцӀено

Шолже кӀовсам
лоаттабу, шахьаре
нувхаш Iоаерашца

15

Россе кепайоазон Денца дувзаденна, мехкарча журналисташка къамабл дир Мехкадас

Гаьгенаькъан Мартина

Россе кепайоазон Ди дездеш, вай мехкарча журналисташка, уж даькъалабувцаш, къамабл дир мехкадас Келаматанакъан Махьмуд-Іаьлас. «Республикан кулгал-хочо белгалдир, вай мехка массахана лакха начІал дола, шоай болх боагІача боараме кхоачашбеш бола журналисташ хиннилга.

Дуккхача шерашка къахьегаш, шоай гІулакх дизза дІахьош хьабоагІаш бола нах ба уж. Журналисташа дІахьош бола никъ лоархІаме, лакха говзал, хьинар эшаш болга белгалдеш да кепайоазон Ди. Журналиста эггара лоархІамедар да; бакъдар, нийсадар хьаллоацаш, ший декхараш боагІача боараме кхоачашдеш къахьегар», - йоах Мехкадас ший къамабл юкъе. Цо белгалдечох, тахан тайп-тайпара керда технологеш яржаш латташ ха яле а, кепайоазон болх лоархІаме ба тхьовра санна. Бахархошта бакъдола хоамаш довзийташ бола оагІув ба из.

«ЛоархІаме кепайоазон болхлой! Шоай декхараш оаш боагІача боараме дІахьош хилар; нийса, бакъдола хоамаш довза аьттув ба вай бахархой. Журналистике лоархІаме моттиг дІалоацаш, из йоаржаеш къахьегаш дола, вай къаман мотт лорабара тІехьа доккха дакъа дІалоацаш нах да шо. Иразе, аьттув болаш, беркате хилба шун вахара, кхоллама никъ! Могаш, маьрша долаш, шоай декхараш хІанз санна дизза кхоачашдара тІехьа латташ дІахьахдалда шо!» - аьлар вай мехкадас Келаматанакъан Махьмуд-Іаьлас.

РФ юртбоахама гІулакхех йолча министерствонна кулгал деш йолча Лут Оксанайна, «КрагІдаьннарех» яха орден елар вай Мехкадас

Курскенаькъан ИбрахІим

Балха тІагІолла Москве ваха волаш, РФ юртбоахама гІулакхех йолча министерствонна хьалха латтача Лут Оксанайна «КрагІдаьннарех» яха орден елар вай мехкадас Келаматанакъан Махьмуд-Іаьлас.

Вай мехкара цу оагІонцара вахара-экономически хьал меттадоаладеш дакъа латарах денна совІат да из. Мехка кулгалхочо белгалдечох, вай республикера юртбоахама оагІонцара

гІулакхаш хоалуш тоаденнад Россе Паччахьалкхено, къаьстта Лут Оксанас гІо лоатта деш.

Мехкадас яхачох, АПК дувзаденнараш дикка айделар оагІув хьаллацарах. Вай къаман экономике лоархІаме моттиг дІалоацаш ба тахан юртбоахам. Келаматанакъан Махьмуд-Іаьлас белгалдир, Россе Президента Путин Владимира юртбоахама оагІонца дувзаденнараш тоадара болх сихбеш, чІоагІбеш къахьега, аьнна, тІадехка декхараш дизза кхоачашде вай аьттув баьнна хилар таханарча дийнахьа.

ГІалгІай мехкара АПК хьал тоалургдолаш, кхоачашде дезарех дийцар вай Мехкадас Москве

Курскенаькъан ИбрахІим

Балхара гІулакхаш кхоачашде Москве ваха волаш, РФ юртбоахама гІулакхех йолча министерствон хьалха латтача Лут Оксанайна кхетаче дІахьош хилар вай Мехкада. ВлашагІхетаре дийцар, ухх тІехьарча ялх шера юртбоахама оагІонца дувзаденнараш тоадара тІехьа вай мехка кхоачашдаьрех, иштта дІахойодача хана дІадахьа дезача лоархІамедарех. «Сердалога» из хоам бир Мехкадаь, Паччахьалкхен зарбан болх лелабераша.

Вай мехкадас Келаматанакъан Махьмуд-Іаьлас белгалдир, АПК моттигера хьал дикка тоадарах йолча програман юкъе керте латташ хилар. 2019-ча шера денз, цу оагІонца кхоачашде аьттув баьннараш кІезига дац, ма дарра аьлча, 11,5 миллиард сомага кхоачаш ай-

деннад цу оагІонца дер. Къаьстта дика толам ба ала йиш я доккха, зІамага хьайбаш дебартца. Таханарча дийнахьа 69%-га кхоачаш айденнад из беркат, 400 эзарнел тІехдоалаш. Дулха кхоачам кхозза айбеннаб вай мехка, иштта шура, фуаш а шортта да. Дикка толам боккхаш къахьийгад вай мехка тайп-тайпара ялат, лаьттанца кхедеш дола беркат дебадеш.

2019-ча шерара хьал теркалдича, ялата кхоачам кхозза дукхагІа айбеннаб, хІаьта коартол, хаьсаш 123%-га, 63%-га кхоачаш дукхагІа хилар мехка. Вай мехкадас Келаматанакъан Махьмуд-Іаьлас белгалдир, юртбоахама гІулакхаш дикка тоаде аьттув балар хьалха вІалла пайда эцаш ца хинна 9 эзар гектар лаьтта юртбоахаме леладеш хиларца дувзаденна долга. Беркат доаржаде аьнна къоастадаь лаьтташ дукхагІа хилар, керда технологеш юкъелацар дикка толам луш да

тахан. Вай мехкара кхыча моттигашка тайп-тайпара кхоачам дІакхахьийтар 86 миллиард долларал тІехдоалаш да таханарча дийнахьа. Белгалде деза, из боккха толам болга.

Карарча хана, юртбоахама оагІонца дувзаденнарий тІорме чу 25, 6 миллиард сом ахчан йола 10 йоккха, лоархІаме проект я. Царга гІолла цу оагІонцара гІулакхаш кердадоахаш, наха болх бе моттигаш йоаржаеш, мехкара йоалаца дувзаденнараш меттадоалаш болх дІахьош латт. ХІаьта цу юкъе эггара лоархІамедар да, паччахьалкхено гІо деш, оагІув хьаллоацаш хилар. Ухх тІехьарча ялх шера, эзараш совІа юртбоахаме къахьегараш чулоацаш, 4 миллиард сомага кхоачаш гІо даьд мехка. Кхетаче къаьстта йоккха терко еш дийцар юрташкарча хьалах.

Вай Мехкадас Келаматанакъан Махьмуд-Іаьлас белгалдир, Россе Президента

Путин Владимира, юрташкара хьал тоадеш къахьега, аьнна, тІадицлар кхоачашдеш, цу гІулакхашта лаьрхІа 3,1 миллиард сом совІа ахча къоастадаьлга. Иштта оагІув хьаллоацаш хиларах, мехкарча 25 юр-тара хьал тоадеш, боккха болх дІабихьаб: эзараш дезалашта вахарера гІулакхаш меттадоаладе новкъостал деш, юрташкара моттигаш тоаеш 140 проект йоаржаеш, 130 километр совІа наькъаш дехкаш, тоадеш.

Иштта юрташка даггара хьалъеш латт керда ишкол-лаш, берий бешамаш, культуран цІенош. Кхетаче йистейоалаш, Лут Оксанайна доккха баркал аьлар вай Мехкадас республиканна гІо лоаттадарах. Цо иштта белгалдир, юртбоахама оагІонца дувзаденнараш тоадара тІехьа, федеральни оагІонгара новкъостал лоархІаме, йоккха моттиг дІалоацаш долга.

Салолача деношка бахархошкара кхаъча 107 дехар тошкаш, хилар ЦУРе

Габгенакъан Мартина

Укх беттарча салолача деношка бахархошкара кхаъча 107 дехар тошкаш, хилар ЦУР. Из хоам «Сердалога» бир мехкадаъ зарбан болх лелабераша.

«ДукхагIбараш салолаш хиннача деношка, ЦУР бахархой хаттараш тошкаш хиннай. Нахагара кхаъча массадола дехар ма хулла сихагIа тошкам беш дашха, аьнна, тIадиллар паччахьалкхено. Эггара дукхагIа хаттараш Наьсарера хилар (54,2%), тIаккха - Шолжа-Шахьарера (22,4%). Токаца дувзаденнадар дукхагIа дола хаттараш (39,3%), ЖКХ (30,8%), лостам бар, лампаш хувцар (9,3%)», - йоах тхогарча хоамо.

«Хин, тока оагIонашца

дувзаденнараш меттадо-аладеш; болх дIабихьар мехка. Из боагIаца боараме дIабыхьарах, кхы доккха

хатар ца нийслуш, дIадахар уж денош. Тока оагIонца дувзаденна, укх хана айлуш дола бахархошкара хаттараш

дикка тахка, терко е езарех да», - белгалдир паччахьалкхенна хьалха латтача Сластенин Владимира.

Тохкама
Урхаллен
ГIалгIайчен
тохкама
комитето дика
проекташ
дIайолаяьй

Габгенакъан Мартина

Тохкама Урхаллен ГIалгIай Республике ГIолла йолча Российски Федерацие тохкама комитето кхоачашье йолаяьй кхоъ дика проект, яхаш, хоам бу «Сердало» газетага из болх вIашагIбеллараша.

«Россе Тохкама комитет, наджгоанцхой бетта 15-ча дийнахьа, 15 шу дуз. Из белгалдеш, бокьонаш лораяра болхлоша «ГIалгIай Республике ГIолла Россе СК урхалле йовхьамашца» яха суртий проекташ вIашагIьехкай. Иштта ветеранех дувцаш, «Дукхача шерашка кхоача тошкам» яха проект я, цу юкъе дIахо болх беш болча болхлорех «Ноахалий бувзамаш» яха проект а я.

Цу проектий автораша лаьрхIадох, республикан бахархошта бовзийтаргба СК болхлой. Уж ба дукхача шерашка денз, шоай болх бехктокхаме дIахьош бола нах. Царех дуккхабараш, из моттиг вIашагIьеллача хана денз, болх беш ба», - аьлар хоамо.

Салола денош
дIадаьнна, шоай
хьинаре болх
дIахьохьош ба
Илдарха-ГIалий
тIара хьакимаш

Габгенакъан Мартина

Салола денош тIехьашка диса, дIахо кхоачашде дезараш белгалдеш ба шахьарера хьакимаш. Эггара хьалхарча оагIонца де дезарех дувцаш, кхетаче дIайихьар мэре. «Сердалога» из хоам бир администраце зарбан болх лелабеча Кхорахой Мурада.

«Шахьара кулгал деча Дидиганаькъан Ахьмада белгалдир, шахьарера моттигаш тоаеш, вIаштIарадаьча цIеношта лерттIа доал, терко еш, наькъаш тоадеш, шахьаре лостам беш, йоалаца дувзаденнараш меттадо-аладеш кьахьега дезилга», - йоах тхогарча хоамо.

Кьаьстта йоккха терко еш, дийцар хин Iалашо яра дIахьош болча балхах. Таханарча дийнахьа из болх дIахьош ба 17 урам тIа. Бахархошта дезар да, хин турбаш тоаеш дохадаь наькъаш йиллача хана, боагIаца боараме тоадаь хилар. Из гIулакх, лакха терко еш, меттадоаладе деза.

Прокуратуран 304 шу дизар дездир вай мехка

Габгенакъан Мартина

Прокуратуран 304 шу дизар дездир вай мехка. Из хоам «Сердалога» бир цу моттигера. ЦIай дездеча кхетаче гулбеннабар прокуратуре кьахьегараш, ветеранаш, иштта лоархIаме хьаьший.

Российски Федерацие, ГIалгIай республикан гимнаш локхаш; дIайолайир из кхетаче. Видеоба ГIолла берригаш даькъалабувцаш, кьамаьл деш вар РФ Керттера прокурор вола Гуцан Александр Владимирович. Шоай болх боагIаца боараме дIабихьараш РФ Керттерча прокурора амарца, вай мехкарча прокурора амарашца белгалбир.

Республикерча прокурора Васильченко Андрейс ший кьамаьла юкъе теркалдир, прокуратура укх массайтта шера мехка нийсхо лоаттая-

ра тIехьа лоархIаме, боккха болх дIахьош хьайоагIилга. Цу оагIонца кьахьегараш кьаьстта чIоагIа белгала хиннаб бокьонаш лораяра, хIама кега ца далийтара тIехьа дIахьоча балха юкъе.

«ГIалгIай республикерча прокуратуранна карагIдаьннараш тахан кIезига дац, ма дарра аьлча, доаккхал де мегаргдолаш да. БоагIаца боараме, бехктокхаме шоай болх дIахьош лаьттаб прокуратуран кьахьегамхой. Цу юкъе да шоай гIулакх дика довзаш, шаьрдаь хилар, хIама тоадара тIехьа латтар», - аьлар Васильченко Андрейс.

Иштта кхетаче гулбеннараша дагалаьцар 2004-ча шера зуламхоша даьча хатара юкъе вахар хаьда болхлой. Цу юкъе ба Наьсарера прокурор Бурзтанаькъан Мухарбик, цун гIончаш хинна Iарпенаькъан Адам, Ведажанаькъан Ми-

каил, прокуратуран кьаьстта лоархIамеча гIулакхий тохкама болхло хинна ГетагIазанаькъан Тимур, Насарен кхален прокурор Оза-

наькъан Билан; иштта 2009-ча шера вахар хаьда, прокурора воккхагIа вола гIонча хинна ТIоаршхой Ахьмад.

Салола денош, ЖКХ оаглонца доккха хатар доацаш, дладахар

Гягенакъян Мартина

ЖКХ оаглонца цхьаккха доккха хатар доацаш, дладахар салолаш хинна денош. Цу гулакха бехтокхамечар боаггача боараме длабихар шоай болх. «Сердалога» из хоам Мехкада зарбан болх лелабераша бир.

Болх боаггача боараме, бехтокхаме длабахарах; бахархошкхара лоткъамаш доацаш дладахар салолаш хинна денош вай мехка. Цу юкъя Илдарха-Палий тIара, Насарера ши трансформатор хийцар болхлоша; иштта, 15 трансформатор тоаеш, кулг техар.

Токаца цхьаккха кхоачамбоацараш ца нийслуш, чакхдаьлар уж денош, Давла кхьахетамца», - дийцар тха газетага. Вай мехкадас Келаматанаькъян Махьмуд-Иаьлас белгалдечох, укх бетта 1-ча денгара 11-ча денга кхаччалца йолча хана, нахагара хаттараш тIаийдеча штабе 168 дехар денад, хIаьта уж боагг-боаггача болхлоша текар.

Иштта газа, хин моттигашка нийсденна кхоачамбоацараш цу сахьате метадоаладир.

«Наьха дехараш тIаийдеча штаба баллах, хIара дийнахьа хьадийцад сога. Доккха баркал оал аз, цу деношка болх дIахьош, шоай дехараш бехтокхаме кхоачашдеш, лаьтгача кхьаьбегамхошта», - аьлар вай Мехкадас.

СВО ветеран волча Баьтаранаькъян Мухьмада фусам тоаеш ба

Гягенакъян Мартина

СВО ветеран волча Баьтаранаькъян Мухьмада вахара хьал атгачахьа доаккхаш, цун фусамга хьожаш, эшаш дола гIо деш ба, мехкарча «Давхен лорайбой» яхача ганза филиала болхло. Из хоам «Сердалога» бир цу моттигера.

2022-ча шера мина ийкхха лозаваь вола Мухьмад, дегIа маьженаш дикка хьое могаш вац. Цун цIагIа «Хьаькьале цIа» яха гIирс оттабеш боакх тахан.

ЦIагIара гулакхаш, дIахьа волавалар, шийна эшар хьаьцар дикка атгачахьа доаккхаш болх ба из. Уллув вIалла саг веце а, ший гулакхага хьажа могаш хургва ветеран, Давла кхьахетамца.

Давьмехка блухой дезалий Галглайчен Комитето тIемхошта концерт делар

Газданаькъян Ахьмад

Давьмехка блухой дезалий Галглайчен Комитето; Кердача шерца, Христос Варца дувзадenna вIашагIделлар, республике латгача Росс герзашцарча низий Министерствон 503-ча мотострелкови полка эскархошта лаьрхIа концерт. Из кхетаче дIахьош хиларца баркал аьлар, хIара денна атта доаца декхар кхоачашдеш, вай мохк лорабеш ха тIа латтарашта. ТIема гулакха чоалханерча хьалашка гетгара эшаш да, цу юкье наха дакъя лацар, цар терко яр. Кхьаьстга из кхетаче

вIашагIеьлларах хьежар из йIовхал яла блухошта.

«ЦIай-концерт дIахьош дакъя лоацаш хилар Шолжа кхалерча, Эбарга-Юртарча культуран ценой начIал дола артисташ, цар йитар блухой дегашка йIовхал, сийрда уйлаш. Цар халхараш дир, илlesh аьлар, гулбеннарий самукъядоаккхаш. Цига дакъя лоацаш хилар Галглайчен культуран цIихеза болхло Гарданаькъян Шамал, Мерашканаькъян Рита, Китенаькъян Жанна, Балай Мухьмад, иштта берий «Сийг» яха халхара ансамбль», - аьлар «Сердало» газетага Галглай Републикан КСВО кулгалхочо

Эсамарзанаькъян Иалаудина.

Иштта цига баькха хилар мехка Кулгалхочун АдминистрацIе, Паччахьалкхен чурча политикан отдела кулгалхо Газданаькъян Рустам, КСВО моттигерча штаба кулгалхочун гIончаш Гягенакъян Илез, Гулой ИбрахIим, Галглай Републикан КСВО юкъярлонца бувзама болх лелабу Чуранаькъян Дауд, Шолжа-Шахьара КСВО штаба кулгалхо Гулой ИбрахIим.

ЦIай чакхдоалаш, Эсамарзанаькъян Иалаудина баркал оалаш, грамоташ елар, баркал аьлар Давьмехка блухой де-

залий Комитета болхлошта; цар юкъяра гулакх а блухой а хьаллацарах, иштта артисташта а ловца баьккхар хоза цIай дладахарах. Цу кхетачен доакъашхоша шоай оагIорахьа белгалдир, шоашта кергтер совгIат накъабоалаш хилар долга.

Давьмехка блухой дезалий Комитето дIахьоча гулакхех гуш да, вай мохк лорабеш латгача блухошта гонахьа мел доккха оарц да, цо цIаькхаз а хьагойт наьха а эскара а, шоайла хьаллоацаш, барт хилар, хIара тIема гулакх леладеш вола саг вай боккхача, барт болча дезала цхьа дакъя да.

Дикача наьха клубо ший 10 шу дизар белгалдир

Гягенакъян Мартина

«Дикача наьха клуб» ший 10 шу дизар белгалдеш хилар. «Дегара дегара» яха Дикача гулакхий сайреннах, юха а сага кхьахетаме белгало хилар, цо вIашагIтехар дукха дика гулакхаш, аьлар «Сердало» газетага цу моттиге.

Массазанна, кхетаче дIайолаелар КьорIа дешарца, хIана аьлча дика гулакх - из духхьал новкьостал хинна Iац, из да кхьахетаме хилар, дег чура цIенвалар. Укх наькъя из гулакх шоашта тIаийцар Палестинерча бераша.

Ше моаршал хоатташ, ганза кулгалхочо Матенаькъян Натас

баркал аьлар хьаьшашта, цар укх массехк шера новкьостал эшаш бола нах шоашца цхьана хьаллацарах, цо уж иштта дIахо а тIахьийхар, дикача гулакхашта шоай дегаш хьаделлара.

Ганза тоабо дийцар даьхача толамех, иштта ца деш дисаох. Итт шера цо наха лаьрхIа дIадахийтад 400 миллион сом.

Цу дог гIоздаьннача дийнахьа, КДЛ зIамигача доакъашхоша, дика гулакхаш лелацара тIахьехаш йола байташ йийшар.

Республикан унахцIенон министра Iалбаканаькъян Зарас баркал аьлар дукхача берий дог хьастара новкьостал даь йола из проект хьаелларах,

кхы а дукхагIа толамаш дахара тIехьа ловца а боаккхаш. Дикача гулакхий юкъярлон доакъ-

ашхой шоай баллах дог лазаш хилар бахьан долаш, 225 миллион ахча гулде таро хилар.

Цу кхетачен чудоагIаш, 33 саг тIаьрг дIахьош хилар. Укхача гойта оттадаьдар барзкъянца дувзадenna дукхагIа кьердараш, спортивни гIирсаш, къяман белгалон хIамаш, сахьаташ, кхалнаьха хозала хIамаш, сурташ, книжкаш, иштта кхы дIаходараш а. Цу тайпара мехка бахархоша ганза гIо де шоаш кийча хилар гойтар.

«Тха юкъяра истори вIашагIделлача укх итт шера, оаха дукха хIама даьд. ХIара тха баьннача аьтгонна тIехьа латт шо санна эзараш болча наьха тешам, тхо хьаллацар. Цудухьа тахан оаха шоана баркал оал дег чура, шуца бекъ тхоай толам», - аьлар Матенаькъян Натас.

Галглайчен профсоюзаша даькъаладийцар «Сердало» газет кепайоазон Денца

Гаьгенаькъан Мартина

Галглай Республикан профсоюзаша даькъалабийцар «Сердало» оалача кепайоазон цлен болхлой, цар балха цлайца. Шоаш ловца боаккхаш дайтача каьхата тла, профсоюзий викалаша белгалду, из ди лоархлеме хилар.

«Цу дено влашагтох, бокъон тлехъа дола хоамаш лоаттадеш, юкъярлонна парглато яьхаш мел бараш.

Галглайчен хоамий викалаш, хлара денна юкъярлон хетар влашагдоллара болх длахьомш ба, наьха парглатон, бокъон хьал лорадеш,

лаьдала балха даькъ тла деш дар ма дарра бахархошта до-взийташ.

Оаш беш бола болх бахъан долаш, республикан бахархошка шоай ханнахъа нийсхон тлехъа влашагбелла хоам длакхоач, моттигера а берригача мехкара а хьал довз», - аьлар хоам.

«Дег тлара лов, шо могош хилар, профессионални дегладоаглаш, кхоллама даькъ тла керда толамаш доахаш, коталонга кхоачаш! Вахара хьал тоадеш, республикан бахархошта юкъяра барт члоагбеш, дладаха низ кхоачалба шун. Хлара шун йоазув, дешархой дегашка дужаш, юкъярло деглаяра

дика кийле а йолаш, профсоюза болам члоагбеш хилда!» - аьлар, Галглай Республи-

кан профсоюзий цхьанкхетара кулгалхочо Оздой Хаде.

2026-ча шера кхоачашде деза декхараш белгалдир Шолжа-Шахъара мэра

Гаьгенаькъан Мартина

2026-ча шера длабахъа безача балхах дувцаш, кхетаче длайихъар Шолжа-Шахъара мэр волча Тумаранькъан Аслана. Из хоам «Сердалога» бир мэре зарбан болх лелабеча Батиганькъан Хьавас.

«Бахархошка интернета оаглонашка, керттерча канале гулденна хаттараш тохкаш, укх шера кхоачашде дезача лоархлемеца декхарех дувцаш йолча кхетаче даькъа лаьцар шахъара даьгончас, иштта мэре кхыболча болхлоша. Шахъара таханарча хьалах дийцар цига. Длахьодача хана де дезараш тладаьххар хлара болхлочоа», - йоах тхога бенача хоам.

Тумаранькъан Аслана тладиллар, лаьттан доазош каралоацача, йоалаца дувзаденнача, иштта кхыдолча гулакхашта тлахьожам члоагбе, аьнна.

Шахъара дас белгалдир, ерригача тоабан болх боаггача боараме длахьоя, 2026-ча шерара декхараш дизза кхоачашде аьттув баргба, аьнна, Даьла кьахетамца.

Илдарха-Галий тларча газета болхлой даькъалабийцар балха цлайца

Гаьгенаькъан Мартина

Российски кепайоазон Ди долаш, Илдарха-Галан мэра Дидиганькъан Ахмада доал деча даькъ тларча «Керда ха» яхача газета болхлой даькъалабийцар.

Цунца дувзаденна, шахъара кулгалхочо белгалдир, моттигерча «Керда ха» яхача газето шахъара политически, культуран, спортивни, дин вахар дегладоаладара ший даькъа юкъ-

ехьомш хилар.

«Профессионални говзал, начлал, вахара оаглонаш хоттаеннача моттиге хила ховш хиларах, эггара члоагларла эшаш дола йоазомш хьаххолла влаштлехъадоал журналистий.

Дег тлара даькъалабувц аз цу даькъ тла кьахьегаш хьабоагла журналисташ, могош хилба уж, шоай кхоллама даькъ тла докхий толамаш даха низ кхоачалба цар!» - аьлар шахъара кулгалхочо.

Палестинера бехача наха длахо длахьу эрсий мотт Юмабар

Гаьгенаькъан Мартина

Палестинера бехача наха юха карайцар эрсий меттала дешар. Iарбий кьаман викалаш Юмалуш ба Магасерча кагирхой цхьанкхетарий Цлен даькъ тла.

«Столицан центрерча кагирхой цларла кхетаченаш длакхухь кагирхошца. Дешара оаглонаш ювцаш, кхетаче йолча хана, массаза безаме хул цига. Керда шу дладоладелча денз, мотт а йоазув а Юмадеш ба дукха Па-

лестинера беха нах. Цунца цхьана царна дикагла йовз культура, Iадаташ, дукха кьамаш дахача вай мехкара вахар.

Цул совгла, каст-каста дешар длахьомш хиларца; цар таро хул парглата тика тла, лорашка баха, юкъярлон транспортац шоай

гулакхаш даха.

«Хьехархой хьож длахьомш йола урокаш безаме хилийта. Керттердар – хларавар шийна ловш дола хаттар дала таро йолаш хилар, царна парглато ялар, уж хьаллоацаш хилар», - аьлар кагирхой цхьанкхетарий цлен кулгалхочо Ведажанькъан Зоврбика.

Наьсарерча Кхоартой цлерагIча урам тлара лампаш хувца йолаяьй

Гаьгенаькъан Мартина

Наьсарерча Кхоартой цлерагIча урам тлара лампаш хувцаш боакх тахан болхлой. Из хоам «Сердалога» бир шахъара мэре.

«Урам тла сийрдагIа хургйолаш, кхы а лампашта лаьрхIа 14 бIоагIа берIар цига. 200 Вт сердал тела, толашагIа йола лампаш я цига йогIараш. СийрдагIа хиларал совгIа, ханахъа ца ягара а дикагIа я уж», - дийцар тхога. Машинашца леларашта санна, Iаш болхарашта а кхерамзлен хьа-лага диллача парглато еш я сийрдагIа йола лампаш.

«Шахъарерча урамашка сийрда хила еза, цунга хьежжа «боад латтача» моттигий хьал меттадоаладеш кьахьега лаьрхIа да тхо дIахо а», - аьлар мэре болхлоша.

6 КЕРДА ДЕКХАРАШ

Берий деГІа могашал чІоагІъеш

Цисканаькъан Надия

Лора-пульмонолога, берий лора Овшанаькъан Мухьмада дийцар; ОРВИ, ОРЗ лазараш кхераме хиларех. Цо белгалдир; гуйран-Іан заман чухь из лазар дукхагІа даржаш хул, аьнна. Цудухьа цунна духьалара болх дІабахьа беза, яхаш, дийцар цо.

Иштта лора тІахьех берий даьй-ноаной, деГІа могашал чІоагІъяра, лазара духьаль-оттара, деГІаца низ хургболаш, из да маьхий тоха де-зилга.

Овшанаькъан Мухьмада белгалдир иштта, ший хан-нахьа маьхий тохар дикагІа бола никь ба лазарашта ду-хьаль-оттара, из кІоарга ца долийташ, дарба дара.

Кердача шера хьалхарча кІиранна, ГІалгІайче 100 совГІа бер дир

Гаьгенаькъан Мартина

2026 шера хьалхара кІира долаш, ГІалгІай Рес-публике 105 бер даьд, царна юкье да шола даьши бер а, яхаш, хоам бу «Сердало» газетага Мехкадаь а Паччахьалкхен а зарбан болх лелабечар.

ВорхІ дийнахьа бІаь совГІа йолча кхалсагах ноаной хилар. Малхадаьлар 55 кІаьнки 50 йиГІиги.

«Оаха даькъала-бувц берий дай-ноаной. ЗІамигачар чІоагІа унахцІено хилар лов, хІаьта дай-ноаной – ирази аьтту-ви», - аьлар мехка пачча-хьалкхене.

Белгалдаккха деза, тІехьарча шерашка вайци-гарча Іаьдало дикка теркам бу ноаношца а берашца а дувзаденнаца дешай.

Магасерча мэре, керттерча гІулакхех дувцаш, кхетаче хилар

Гаьгенаькъан Мартина

Кхоачашде дезача керт-терчарех дувцаш, кхетаче дІайихьар Магасерча мэре, шахьара да волча Тиймарза-наькъан Мусас кулгал деш. Из хоам «Сердалога» бир ад-министраце зарбан болх ле-лабераша. Эггара хьалхарча оагІонца доаржадир, салоІаш хиннача деношка бахархош-кара тІалаьтта хаттараш; дІахо йоккхий кхетаченаш, хьоалчагІаш дІакхухьача мот-тигашка хатараш ца хилий-тара тІехьа терко лоаттаярах дийцар.

Шахьара дас белгалдир, хьоалчагІаш дІакхухьача цІеношта доал дерашка кхерам-

злен хьал лертІа хилар белгал-деш дола паспорташ хила де-зилга. Иштта кхетаче теркал-дир, шахьарерча ГІишлошка, цІеношка йІовхал лоаттаярца дувзаденна бокъо йоацача тай-пара дола хувцамаш дий, кІур

боагІаца боараме дІаухаш бий хьажа везилга.

Мэр волча Тиймарзанаькъан Мусас тІадиллар, коашка шлаг-баумаш оттаяра болх дІабахьа беза, аьнна. ХІама йохкача мот-тигашкара цІерцарча кхерам-

злен хьал малагІча боараме да хьожаш, болх дІахьоргба ша-хьаре, хІаьта ЖКХ кьахьегам-хой шахьара куц лорадара тІехьа хІама йохкаш йолча мот-тигашкара хьал лорадеш, царца бувзаме болаш хила беза.

Завода корашкара сердал

Къахьегама ветеранаш дагалоацаш ба тахан шоай новкъостий

Султиганаькъан Йоакъап

Цихезача «Электроинстру-мент» яхача заводе шийца къахьегаш хиннача новкъо-стех, балхарча тоабах дийцар тхона Маматенаькъан Іаддала Іалихана. «Сердало» газе-та редакце вена волаш, дега йІовхалца дагалийцар цо Ша-кренаькъан Аламбик, Леймой Рамзан, иштта кхыбола цига хьинаре къахьегаш лаьтта нах. Цу ханашка из завод ерригача Советски Союзе, иштта цун до-азол арахьа цихеза яр.

Цига болх беш хиннача ха-нашка шийна байзача, боккъал беркате хиннача нахах дийцар къахьегама ветерана. «Белгалде деза, Шакренаькъан Аламбика, Леймой Рамзана цу заводе къа-хьегаш хиннача юкьа доккхий толамаш даьхалга, шоай болх боагІаца боараме, тІехдика кхо-ачашбе гІерташ уж лаьтталга. Тахан хозача дешашца дагалаца безаш нах ба уж!

1946-ча шерара ва со-се. До-шлакьий-Юрта ва со тахан вахаш. 1962-ча шергара 1968-ча шерга кхаччалца Шолжа-ГІалий тІарча «ЦІе ЖІов» яхача масса-нена дика йовзаш хиннача за-воде къахьийгад аз. ХІаьта 1970-ча шергара 1992-ча шерга кхач-чалца, Наьсарерча «Электроин-струмент» яхача заводе къахье-гаш хилар со. 6-ча боарама (ла-бороторни, тІахьожам-дистара гІирсаш, автоматика) электро-слесарь вар со. «ЦІе ЖІов» яхача заводе болх беш хилар Алам-бик а, тІаккха вай «Электроин-струмент» яхача заводе Наь-саре инженер волаш къахьий-гар цо. Афганистане тІом лаьтта ха яр из. ДІандаргашта лаьрхІа гІирсаш хьадора вай заводе. Ша-кренаькъан Аламбика, ший болх тІехдика кхоачашбарах, «УАЗ»

машин елар. Цу ханашка чІоагІа боккха толам бар из.

Цхьаькха цхьа хІама дагадоагІа сона... Вайцигар-ча заводе цхьа оатхал хьае вІаштІехьаялацар тха, тІаккха Аламбика цхьан тІема заводе хьожабир Маматенаькъан Іумар, Пхьогоранаькъан Юсуф, Цхьо-рой Абу, Пхьугой Бек-хан, Дзар-мотанаькъан Муса. Юххера а, гІулакх дикка тоаденна, тхоаш-та хьалхашка латта декхар кхо-ачашде аьттув баьлар тха, Даьла къахетамца. Цхьаькха а дар... бурош, хІамаш ирью аьлхаш хьа-еча стендаш эшар тхона, хІаьта цар мах лакха бар. Езаш хинна стендаш итт яр, хІаране мах 20-30 эзар сом бар.

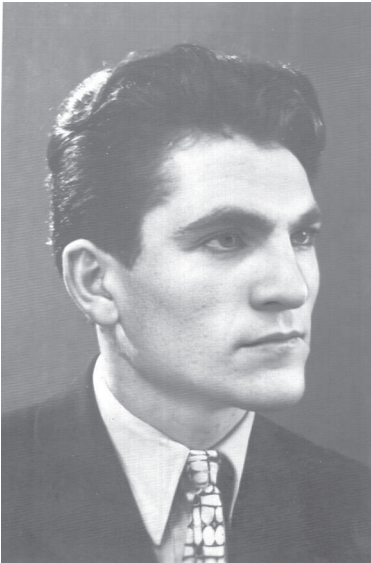
Цу ханашка доккха ахча дар из. Шакренаькъан Аламбика, Москве ваха, меттадоаладир из хІама. Вай заводе хьае доладелар тхо уж стендаш. Боккха болх бар цунна карагІбаьннар, Даьла ни-заца. Цу ханашка Ереване арахе-цаш дар пешкий йІовхал юсташ дола гІирсаш, уж Іалашдара болх а вІаштІехьабаьккхар цо. Со а хилар уж хьаьцача. МоллагІа, хала бола болх аттачахьа боак-кхаш чІоагІа къахьегар Аламби-ка. Цун дика аьттув боалар цу оагІонцара гІулакахаш тІехдика чакхдаха. Вай завода цу хана дукха бурош арахецар. 30 совГІа тайп-тайпарча паччахьалкхе-нашка дІа-хьа дохьийтар уж. За-вода тоаба бехктокхаме, ший гІулакх лоархІаш, дезаш къахье-гаш хиннилга дар из.

Шакренаькъан Аламбик санна дикка белгалваьнна вар заводе Леймой Рамзан а. Совет-ски Союза тайп-тайпарча мот-тигашка командировках дІа-хьа ухаш, вай заводе эшаш хинна кхоачам Іалашбе аьттув хулар цун. МоллагІа керда болх дІаболабеча, дакъа лоацаш хулар Рамзан. Цу заводах лаьца дола

кино дайнад сона, бакъда, Алам-бики Рамзани бовнзар сона цу юкье. Цу наха кхоачашдаьр вай диц ца дича бакъахьа хетар сона; иштта бехктокхаме, тІехдика шоай декхараш токхаш лаьттача болхлой цІераш йовзаш хила еза.

Шакренаькъан Аламбик вай-цара къаьста дикка ха я, хІаьта Леймой Рамзан дІаваьнна-м дукха ха яц. АллахІа гешт долда царна, ялсмален хьаь-ший болба царех шоаш Кхел-лачо. Гуйран хьалхарча бетта 8-ча дийнахьа дездеш да маши-наш вІашагІайохкачар Ди, цуду-хьа со а сихвелар царех язде. Цу наха хьинаре къахьийгар, док-кхий дикаш доаржадеш. Масса-нена накъабоалаш, баьхар уж, шоай гІулакх дика довзаш, вай къаман хІамах дог лазаш бар. ВІалла а йицье йиш йоаца ханаш яр уж! Тахан уж беррига нах ду-хьаллатт сона, дикача дешаш-ца хьоахабе догдоагІа», - дийцар журналисташка Маматенаькъан Іалихана. Цу хана хиннача заво-да балхах дувцаш, Іалихана хьо-ахадир, шоаш цига кІа, хьажкІа охьаш йола калхьар хьаьь хилар. 40 шу да йоха ца йохаш цо болх бу, цун латташ бола мотор Наьс-ре хьабаь бар.

«Цу балха юкье дакъа ло-ацаш бар вай кхалнах - заво-дера къахьегамхой. Тахана-м чІоагІа тамашийна хет из... Буро-ша болх мишта бу хьожаш, стен-даш яр заводе. Цхьадола бурош 1000 000 хьалсегача а дикка болх дІахьош хулар!» - дагаухар цунна. Шийца заводе болх беш хинна нах дега йІовхалца, хозача дешашца дагалийцар цо, тхоца вагІаш. «Шакренаькъан Алам-бик чІоагІа хоза оамал йолаш, цхьа беркате саг вар. Шийна го-нахьа мел хиннараш тІехдика къахьега Іоабора цо. МоллагІа хІама нийсделча, оарцагІа сиха воагІар, сага дІаде новкъостал

Шакренаькъан Аламбик

долаш вар. Дика адам долаш чакхваьлар Леймой Рамзан. Со цу заводе къона волаш хьавера болх бе.

ЧІоагІа доаккхал дора аз иштта беркате, дика нах сайна бовзарах. Хана йІоахалца бицбе йиш йоацаш, бицлургбоацаш нах бар уж; аьннаца дош долаш, дена-лах, хьинарах бизза болаш, - бел-галдир Маматенаькъан Іалихана. -Тхона уллув къахьегаш лаьттар Исмейланаькъан Башир, Къо-астой Ахьмад, Местой Хьусен, Къоастой Іалихан, иштта кхыбо-ла дика нах.

Вай къаман истореца лоархІаме ха яр цар къахьийгар. Цу завода истори а ший къаь-стта йоккха моттиг дІалоацаш да вай мехка. Дуккхача наха керда никь бийлла, дукха хІама Іоадаь, шаьрдаь моттиг яр из. Цох лаьца дувца эттача-м дукха да ала, дагадоха... Тахан вай диц-далийта, юстартатта йиш йоаца истори да из, хІана аьлча, дер-ригача къаман вахаре лоархІаме никь дІахьош хинна дукха къа-хьегамхой ба цу тІехьа латтараш. Цига къахьийгача наха боча, еза, беркате ха яр из!»

Ценача дег тІара деш дола новкѳостал

Ше дІабихъача балхах дийцар «Даьхен лорабой» яхача ганзо

Гаьгенаькъан Марина

2025-ча шера тІеххъара денош дар латтараш. «Сердало» оалача кепайоазон ЦІен корреспондента лаьрхІар, чакхдоалача укх шера 12 бетта «Даьхен лорабой» яхача ганза мехкарча филиала дІабихъача балхах дувца. Цунна кулгал деча Оздой Руслана Муслимаца хилар тха кѳамаьл.

- Муслим, тахан оаш дІахьор боккха болх ба, дукха нах ба шоана тІалаттараш. Укх шера кхоачашде аьттув баьннарех дувцаргдарий Іа тхона?

- Дувцилга а доацаш, боккха болх ба укх шера чакхбаьккхар. 1649 дехар дар тхона тІаденар. Царна юкѳерча, СВО доакъашхой цІенош тоадара тІехъа гІо деш хиннача кхаь дехаргара дІа мел ийккхараш, кхоачашде аьттув баьннаб тха, Даьла кѳахетамца. ТІема операце 228 сага гІо даьд ганзо, царна юкѳера 61 саг залапхо ва. Иштта кѳонгаш тІема аренашка байнача 545 дезало тІадена, СВО ветераний 255 дехар кхоачашдеш лаьттад тхо. Цул совгІа, тІема аренашка де доацаш байнача кѳонгех дисар лохаш боккха болх ба дІахьош, 184 цар цІен доакъашхой юкѳе болаш, каьхаташ гулдеш, генетически оагІонца эшараш Іалашдеш (буккальни эпителий). 2025-ча шера 40 саг тІема операце доакъашхой балха оттаве вІаштІехъадаьннад тха. ЛаьрхІа балха моттигех

йола ярмаркаш дІакхухъаш чакхдаьккхад оаха из гІулакх. ТСР оагІонца дувзаденнареш теркалдича, тІема операце цхъан ветерана гІулакхаш кхоачашдаьд, ТСР оагІонцара хІама тоадара тІехъа сертификаташ деннад кхаь сага. ТІема операце ветераний вахара хьал тоадара тІехъа болх дІахьош да тхо тахан, эшаш дола каьхаташ вІашагІтохаш.

- Эггара лоархІамечарех да тахан дарба лоаттадарца дувзаденнареш. Из хьал мишта латт?

- 88 сага дарба деш гІо даьд ганзо, 81 саг ва укх шийтта бетта санаторе-курорте могашал меттайоалаеш хиннареш. 435 тІема операце ветеранашта, цар цІагІарча наха психологаша, психотерапевташа гІо лоаттаду. Иштта филиала гІулакхашта аьнна республикан кулгалхой чІоагІонца мехка моттигашка дІа-хъа ухаш ФАП я.

- ИТ оагІонца толамаш дий тІаккха?

- Геохоамий оагІонца (ГИС) «Даьхен лорабой» тахан чІоагІъаь автоматизированни 12 болх-моттиг я. Цу гІулакха мел эшар хьадаьд оаха видеоконференцешка, Іомавеча кхетаченашка дакъа лаца йиш хургІолаш. Доалахъарча кабинетий ГИС «Даьхен лорабой» оагІонца ворхІ моттиг чІоагІъергІолаш дехар чуденнад. Ганзе эшаш мел дола хІама белгалдеш, каьхаташ оттадаьд, 2026-гІа шу доладелча, хьакхача дезаш да цун хьалхара дакъа.

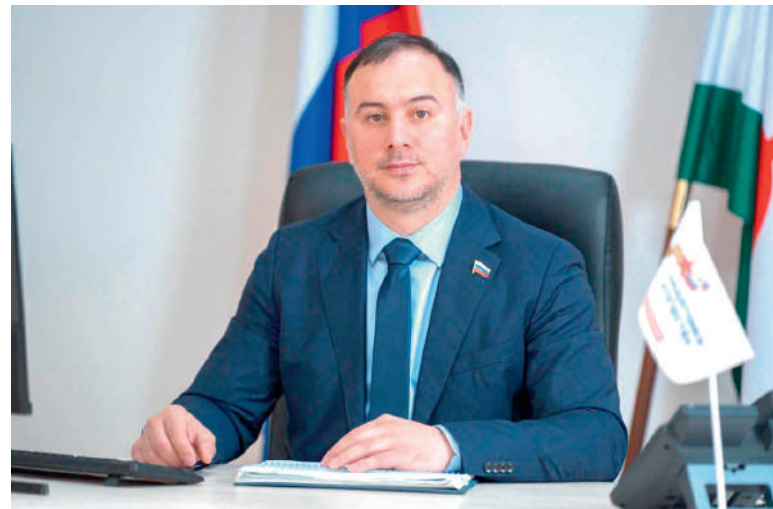
- Юкѳарлен оагІонцара проекташ йоаржае аьттув бий шун?

- «Даьхен лорабой» яхача ганза укх шера дукха лоархІаме кхетаченаш яьй тІема операце доакъашхой, цар дезалий оагІув хьаллоацаш, кхувш латтача кѳонача тІехъенна кхетамлуш. ТІема операце моттигашка вахар хьадача бІухой цІераш тІайолаш 15 баннер, мемориальни улг оттадир мехка укх шера. ХІаьта лоархІамечарех хилар тІема Коталон 80 шу дизар, Даьхен Лорабой Ди дездар. Тайп-тайпара кхетаченаш дІакхухъаш, ветеранашта совгІаташ луш, цар вахара хьал миштад тохкаш, болх дІабихъар оаха. Филиала вай мехкарча дешархошца, студенташца лекцеш, тайп-тайпара Даьхенцара безам чІоагІбарах йола сайренаш йир. Кхетачен доакъашхой аьттув бар, Даьхе лораеш лаьттача бІухошца кѳамаьл де, моллагІа хІама тахка. Укх шера филиало дІайихъар 60 кхетаче, дешара моттигашка 42 денала урок, иштта хьайийллар тІема аренашка вахар хьадаарашта хетаяь 14 «Турпала Парта». Дикка болх дІабихъаб оаха спорта оагІонца а. Кагирхоша, тІема операце ветеранашта дакъа лоацаш йола тайп-тайпара яхъаш хилар мехка.

25 спорта оагІонцарча яхъе, геттара раьза болаш, дакъа лоацаш хилар ветеранаш, цар бераш.

- Республикан культуран оагІонцарча вахаре дакъа лоацаш бий тахан оаш терко лоаттаераш?

- Вай турпалаш, цар цІагІара нах тхоай ма хулла дукхагІа, чІоагІагІа чуоза гІерт тхо мехка культуран оагІонцарча вахаре. ТІема аренашка хинна цІабаькхарашта, шоай вахаре-ра гІулакхаш дІахьош гІо деш хул из. Ветеранашта дакъа лаца йиш йола кхетаченаш дукхагІа хилийта гІерт тхо. Цу юкѳе да гойтамаш, спектаклаш, литературни сайренаш, иштта кхьдараш а. Укх шера цу оагІонцара 60 кхетаче йоаржае аьттув баьннаб вайцига. ТІема операце ветеранаш тайп-тайпарча

кхетаченашта юкѳе хилийтар, тахан лоархІаме да вайна массанена, хІана аьлча тІема аренашка дукха хала денош бІаргадайнача наха шоай вахар тоаде, кхыча тайпара дІадахъа гІо де деза.

- «Турпала никъ» яхача программах фу аргдар Іа?

- «Турпала никъ» яхача программан юкѳе ветеранашта дакъа лоацаргдолаш, болх лоаттабаьб филиало. Таханарча дийнахъа паччахьалкхен моттигашка болх Іомабеш, шаьрбеш ва ворхІ саг. Кастта шоай декхараш кхоачашде дІагІагІоргба уж.

- Мехкарча хьакимашцара бувзам миштаб шун тахан?

- Теркалде деза, 2025-ча шера лайчилла бетта денз, болх дІахьош чуІеча гІишлох

ахча тела дезаш яц филиал. Республикан кулгалхошцара гІулакх, бувзам чІоагІа дика ба тха тахан. Болх дІабахъара тІехъа низ дІакхоачаш дола новкѳостал лоаттаде кийча ба тхона республиканна хьалхалаттараш. Тха болх ма хетта дІагІоргболаш, шоашта могар деш ба уж. Ганза филиало ший декхараш боагІача боараме кхоачашдара тІехъа, вІашагІелла МВК я, Мехкадаь, Паччахьалкхен Администрацена кулгалдеш вола Мархенаькъан Анзор хьалхалатташ. Таханарча дийнахъа МВК 14 кхетаче дІайихъай.

- Муслим, баркал хилда хьона тхоца ха дІаьхъарах! Кхы а доккхагІа толамаш доахаш болх дІабахъа аьттув хилба шун тІадоагІаца шера!

Диззача вахарца барта йолаш

Культуре, кхолламе къахьийга суртанча, хъехархо белгалйир мехка

Газданаькъан Ахмад

Наьсарерча исбахьален ишкола кулгалхо, суртанча йола Мержой Лидифа, РФ Президента амарца пачча-хьалкхен лоархлеме совглат луш, белгалйир. Культурен, кхоллама вахаре къахьегаш хьайоаггача Лидифайна доаггаш денна совглат хилар цу майдилгах.

Тхьовра денз хьинар долча хъехархочо хьабахьа никъ тахка этгача; дувца, баркал ала дукха да цун вахаре. Ше хьаййчаца наькъах дог ца эккхаш, из гьулакх дег чура дезаш, лоархлаш хьаена саг я Мержой Лидифа.

20 шу совглат ха я цо Наьсарерча исбахьален оаглонцарча ишкола кулгал ду. Вай къаман дуккхача берий начлал со-

мадоаккхаш, кхоллама наькъ тла нийсача оаглорахьа хуьцамаш деш, длабаха царна гю деш лавттай из. Цо кулгал деш, исбахьален ишкола гьулакх дикка лакхаденна дукха ха я. Цу моттиге воаггаш нийсвенна саг ва-кх из оал хьинаре, ше хьаййчаца наькъах дог лазаш, кхахьегаш волча сагах...

Тахан Мержой Лидифа-га гетгара члоагга тов ала йиш я уж дешаш. Из духхьал хъехархо, кулгалхо хинна лац, ма дарра дувца велча. Галгалай къаман кхоаненца доккха дика де глерташ йола саг я из. Кьонача тлехьенна уллув латт из хъехархо хиларал совглат, тешаме новкъост йолаш, цунна нийса, сийрдагга бола никъ бовзийташ.

Мержой Лидифа сурташ клоарга чулоацам болаш, вай къаман лоаман моттигаш, даьй

баьха глалай юрташ цхьа ший тайпара хоза, боккьал башха дерригача дуненна хьагойташ да. Къаман истори лорадар, дийндар, кхоана ураоттар-гьолча тлехьенга из боаггача боараме длакхачийтар, довзийтар мел лоархлеме да кхетадеш я суртанча. Оалаш да-кх, моллаггача кхоллама болхлочун балхага хъежача цун нигат, дега уйла йовза йиш я аьле...

Мержой Лидифай балхаш, цун беррига вахара, къахьегаман никъ сийрда лар юташ, хоза, цена дола хлама доаржадеш да. Наьсарерча исбахьален ишколора дешара программа этгара дикагга хургьолча тайпара хьаоттаеш къахьийгар цо, ше кулгал де этгача дийнахьа денз. Цунна хов, къаман ладаташ, беркате оамалаш, Даьхен истори, даьша тхьовра денз лорадеш хьаде-

нар мел боккха лерхлал болаш да. Къаман гирсаца, догамца, иштта кхьдарашца дувзаденараш ма дарра довзийта глерт из кьонабарашта. Моллагга хлама бери длаэцаргдолчча тайпара духьалдахьа ховш хъехархо я оалаш хьаенай Лидифа. Из иштта долга тешал деш тахан дуккха да... Цо кулгал деш, цкьарчоа-м, цхьа башха хлама дац-кх ер аьнна хетар а боаггача боараме теркалде лемад бераш. Кхоллама никъ тахка, бовза этгача бляхий, шера ба, цунга хъежжа цу наькъ тла нийслураш а дукха, тайп-тайпара хул.

Мержой Лидифас кьонабарашта массахана хьалхадьхад, бокьонца болча кхоллама хлама дац-кх ер аьнна хетар а боаггача боараме длагьоргдац, яхаш. Из кхетадеш, цо яхар хьаэцаш длабахарашта юкье лакхача лагга тла баьннараш, цун доккха баркал оалараш дукха ба. Хлара бери сурта боаггаш бола мах оттабе ховш хъехархо я из.

Ший никъ тоабе, дикка

шербе глерташ хьаенарех я. Цо луш йола хлара урок бери деглацара клоаргга лоджа улла начлал гучадоаккхаш хиннай. Лакха говзал йолча суртанча кьонабарашта массахана хьалхадьхад, зламигача наькъах хьинаре, бехктокхаме къахьийгача, кхоллама боккха, шера никъ хьахулилга. Наьсарерча исбахьален ишколе дукха ха йоацаш хьайийлалача тахан хьадаьнна кердадрий Ишколе дикка доаржадир из хлама.

Таханарча технологешка гьолла, тайп-тайпара дола керда наькъаш довза аьттув ба берий. Бляшере денз кхоллама вахаре лорадеш хиннараш теркалде юмабу къахьегараш. Дешара оаглонца да графически дизайна таьрахьашца дувзаденнараш, мультимедиа, анимаце технологеш, кердача тайпара сурташ, видеош яхар, иштта кхьидола цу оаглонцара лоархлеме дараш. Тахан яьржача технологешка гьолла шоай хлама тоаде, доаржаде аьттув ба кьонаба-

рий. Хларанена ший никъ лаха, шийна дладохьалургда аьнна хетар дикка шаьрде моттиг я из. Кхоллама оаглонца тахан лакха лоархлаш хлама да из! Мержой Лидифа гонахьарча вахарера хламаш ший низ дла ма кхоачча тоаде глертарех я.

Наьсарен-Шахьара совета кулгалхочун глонча йолаш, мехкара культуран оаглонца дувзаденнараш тоаде глерташ лаьттай, ала йиш я цох тахан майрра. Начлал долча кьонабарашца болх длахьош, шоаш хьаййича наькьах цар дог ца эккхийта глерташ, болх баьб цо. Културан оаглонцара проекташ йоаржаар, кхоллама никъ тоабар лоархламеча декхарех долга кхетадеш, хьинаре кьахьега хьежай из. Мехкарача суртанчий Союза кулгалхочун глонча, Россее суртанчий Союза доакъашхо йолаш, цо кхоачашдаьр тахан клезига доацилг хов из йовзарашта, цун болх лоархларашта. Боккхача мехка исбахьален оаглонца вай кьаман суртанчашцара бувзам члоагбергболаш, болх лотатбаьб цо. Кьахьийгар гаьнавоал оалаш да-кх вайна юкье... Тахан Лидифайга ма хоза а тов уж дешаш. Цо массахана хьалхадаьхад берашта, кьахьегамо сагах саг велга, цун вахара никъ тоабелга, дог ураоттаделга, тхайса иллар сомадоаккхаш.

Моллагича ханага кьаьчача бера ший начлал доаржаде, дикка тоаде гю де гийиртай из. Кулгалде а, хьехархо йолаш кьахьега а дика влаштлехьаьннад цун. Лидифас тахан белгалду, деррига а ше дегаца хержа болх безаш хиларца дувзаденна долга. Моллагла начлал ткьамалдаккха лакха говзал йола саг эш, хлаьта Лидифана из цлаккха а хала хиннадац. Хлара толама тлехьа гуш боаца кьахьегама никъ болга кхетаду вай масане... Мержой Лидифай вахара никъ байзача, цхьаккха хаттар ца эшаш, кхеталу из хлама. 1990-ча шерашка дладоладелар деррига а. Маггалбикера №18 йола ишкол яккха, вахара оаглонашкарча лакхаленашка кхача лаьрхла, нигат члоагидеь боккхача новкьа яьлар хлетта кхийна, деррига дуне сийрда, цена хеташ хинна йилиг. Массане зийна цхьа оамал яр цун деглаца... Ше хьаййца хлама длачакхдаккха хьожаш, ше лаьрхлачунга кхача глерташ, кьахьега ловш саг яр из. Хлара гла мел боаккх гаргалла хулаш, ше хьегаш хинначунга кхоачаш латтар из. Цун дешара оаглонца Наьсаре, Москва, Махачкала яр... Царех хлара шахьар шун вахаре лоархламе дакьа длаолацаш хиннай, кхолламга сатувсаш, цун клоаргаленаш йовза, тахка глерташ цо мел леладар цу моттигашца дувзаденна да. Университетера, институтера яьлча; библиотеке сахьаташ длакхухьаш, тлаккха кхоллама вахар довзарашца кьамаьл деш, ший дог ураоттадеш; боккхача новкьа яла кийчо еш яр из тлателла. Тахан Мержой Лидифайна хьалхашка кхьиб-

ла никъ хьабеллабеннаб... Хьехархой Илмай кандидат хила ловш, диссертаци кийчеш я из. Цун тохкама балхацара тема зламагла болча дешархоща кулгалашца цхьацца хламаш хьакхоллара ладатацара, исбахьален культурацара хьехархой кьахьегам боаржабарца ювзаенна я.

Кхоллама оаглонцара безам, хьехархой болх, этнически культураца дувзаденнараш лорадар, тлехьенга длакхачийтар да цу юкье. Бакьда Лидифа цу тла саца лаьрхла яц тахан... Кхы а доккхагларашка кхача глерташ, цу оаглонцара кердарадеш, доаржадеш; болх лоаттабу цо. Моллагла вола саг шийна тлехьа пайдане, сийрда лар юташ, ший вахара, кхоллама никъ длахо а кхы а дикагла тоабеш хила везилга белгалду цо массахана. Цаьхьа, хлама айдалар, аттача наькьаца толамга кхачар яхар цун вахаре хинна хлама дац. Цун вахара никъ ишколагара, университетагара, Илман балхагара хьаболабенна; кьахьегама деноех бизза хиннаб. Балхарча новкьосташа, тхайса латтар а сомадаккха ховш саг я из, оалаш хьаденад цох.

Цун вахара никъ байзача кхетаду, из иштта долга. Толама хьалха кьахьегама никъ хила беза, хлаьта из атта ба е хала хургба яхар цу тла кьаьчача влалла дувцилга а хилац. Ше леладеш дола хлама геттара члоагла хьамсара долча сага цхьаккха халонех хало хеташ хилац... Лидифа иштта хиннай. Тахан дувца эттача, Лидифайна карагдлаьннараш клезига дац. Наьсарен герб хьакхоллача тлехьа дакьа лаьцад цо, ший сийрда лар юташ. Иштта 1992-ча шерарча гуйран хана, вай кьамаьл болча вахар хьаьдача наха оттадаь «Вахара никъ» яха сийленг оттадеш а кьахьийгад. Цу проекте суртанча санна, ший кьаман хало, цун сийле белгалгьеш бола болх оттабеш яр из. Селхан хинна бирса денош дагалаца нах ухаш йола моттиг я из сийленг тахан. Белгалде дезарех да, Галглай паччахьалкхен 100 шу дизара хетадаьча да-

галоаттама ахчан куц хоржаш длайихьача яхьашка а, цо котало яккхар. Исбахьален меттаца деррига чулаца, тхьоврара ладаташ, таханардараш цхьана дувзаде аьттув баьлар цун.

Мержой Лидифас дакьа лаьцад, Наьсаре белгалбаьннача наха луш дола совглаташ хьадеча балха юкье. Боккха лерхлам болаш да из а. Клоарга хьаькьал, говзал йолча Лидифай дег чу тахан дукха да. Лоархламе болх длахьош лаьтатча кьахьегамхоех я ала лов цох тахан. Галглай кьаман культуран оаглонца йоккха лар йита суртанча я из. Бокьонца бола кхоллам ба, наьха дегашта безабеннарех мара ала йиш яц. Хлаьта бларгашта дезаденна, дег чу дижаца хламан мах баь варгвац. Мержой Лидифас дакьа лаьца мел бола болх вай кьаман истореца баха бисарех ба. Ший Даьхен пайдане хилар, ший нахаца гарга, цар хьашташ кхоачашде ховш яхар лоархламе долаш хьаений клоарга начлал дола из саг.

Галглай республикан культуран цихеза болхло, Наьсарен сийдола яхархо я из тахан. Лоархламеча грамоташца белгалдаьд цо хийга кьа. Царна юкье да халкьашта юкьера «Дошо глобус» яха совглат, «Дог берашта длалу аз» яха майдилг, иштта дуккха кхыдараш а. Белгалде деза, царех хлара совглата хьалха боккха кьахьегам, сатем боаца денош, наб йоаца бийсаш лаьтталга. Ше дладоладаь моллагла хлама длачакхдаьккха яллалца, тларайоалаш оамал яц Лидифай. Бехктокхаме шийна тладиллар чакхдаккхар - из массахана цунца хинна оамал я. Юхьанца денз Лидифай никъ довзараша теркалдечох, шийна гонахьа мел болча нахаца тарьяла ховш, Имерза, цхьа беркате оамалаш йолаш саг я из. Кхийнача хана денз, дукха кьахьегарех хиннай, цунга хьежжа шера а бляьхий а ба кхоллама никъ.

Ше чахьаьккха хлара проект бер санна боча хиннай цун дега. Массадолча оаглонашка кхача ховш, зламичаьнча а воккхачунца а бувца мотт

болаш саг я из. Дукха да тахан цунгара хьаьца, юмаде. Кхолламе кьахьегар, хьехархой болх цхьана дика товра цунга... Исбахьален оаглонца шаьрдаьраш, хьехархочун балхаца члоагла накьадаьлар. Тахан цо хийхарашка ладийгладча, моллагла хлама хьаьца дог доагларгдолчча тайпара дукхалда ховш саг хиннай из. Эггара керттердар из да-кх хьехархочун кьахьегамца. Дийна дола масалаш кхувлаш, цар дегаш ураоттаде, начлал сомадаккха гийиртай лакха говзал йола хьехархо.

Хьехархочоа ший болх безаш хилча, хлара бера оамал, нигат довза хала хилац цунна, цунга хьежжа хларанеца маларла кьамаьл доаглар ховш хул. Дешара, кхоллама проекташ йоаржаеш йоккха лар ют ший гулакх иштта боча долча сага. Иштта хьинар дола, лакха начлал дола, бехктокхаме ший декхараш кхоачашдеш бола

болхлой вай мехка геттара члоагла эш тахан.

Кьаман толамаш а иштта болча наьха кьахьегамга гюлла кхоачаш деций?! Бера хана денз ше хьаьнна моттиг дега боча йолаш, цунца дувзаденна мел долчунцара лерхлам лакха болаш, хиннай вай турпалхо. Тахан юхьаьжа эттача, дукха да цо даь латтар... Кьаман вахаре эшаш саг я из! Цун хлара ди кьахьегамах дизза да. Таханара ди дешархоща пхьоалле дладода, кхоана - проектах дувцаш кхетаче хул, длахо - ший балхаш довзийташ гойтам длахьу...

Иштта диза хиннад цун вахар, кьахьега йолаелча денз. Ала лов, иштта хьинарца, беркатаца, аьттонца длахо а толамашка кхоачаш кьахьега низ хилба цун! Вай кьаман юкье оалаш да-кх, нийсача наькь тла кьахьегаш волчунна, Дала гюду аьле, из хлама шийца долаш яхийла из массахана!

Зламигача хламангара дладоладала ма кхера

Галглай видео йоаха Чуранаькъан Ислам, чуийнна болх беш ва цу лостамагIа

ГIадзанаькъан Ахмад

Чуранаькъан Ислам, йоккха балха говзал йолаш, къахьегаш ва. Из професси цо лелаю хьалхара шу дац, цудухьа дика кхеташ ва из ший балхах. Цул совгIа, «Ingartstudio» хьакхелларех цаI ва из, тахан из еррига ший уйла тIайохийташ ва гIалгIай къаман культуран тIехьале лораяра. Тха къамаьл хилар Исламаца, цун профессионални наькъах, сийрдача кхоллама проектах, цо тахан беча балхах лаьца.

- Ислам, мишта караерзайир Ia из професси?

- Деррига дладоладелар, со ГалгIайчен культуран Министерстверча эстрада студе балха оттарца. Цу хана йомалуш воагIаш мара вацар со; къаьнарча, касеташца лелаеча камерца гушдар дIаязде йомавала волавелар. ЧIоагIа дискаш, флешкаш вахара юкъедалаш мара дацар, хIаьта технически таронаш таханарчул дуккха башхало йолаш яр. Эстрада студе со волавелар се дегIава, цу даькъ тIа хIама дIаяздеш, из вIашагIдоллаш бола болх дикагIа бовза хьожар со, профессионални говзал эцара даькъ тIа айса юкъедутар метта а оттагедш.

- Хьай доалахьара видеоуду хьаеллаш, хьона духьала нийсденнар фу дар, малагIа бахьан дар цун?

- Цун керттера бахьан дар, са воккхагIа вола воша Итале мехкара цIавар. Из цига ваьхар итт шера гаргга, сурташ дахара даькъ тIара говзал лакха яр цун, дукха дакъа лоацаш хилар яхьашка, профессионални говзала никъ тоабеш хьавоагIаш вар из. Оаха лаьрхIар из деррига вIашагIдолла, цу тайпара хьакхеллар оаха «Ingartstudio». Бакъдар аьлча, из тхона чIоагIа лоархIама дар, из хьалхара боккха гIа бар цу балха даькъ тIа. Иштта дале а, тхоайла новкъостал деш хиларах, аьттув баьлар тха.

Тхога бар, кхыметтел мотти-

герча телевиденеге боаца гIирс: сурташ дикагIа чулоацаш дола зламига цIарацIура, иштта езача оагIорахьа камера лелаш йола рельсаш, сердал лоаттаеш бола гIирс, камераш, кхыметтел механически стабилизатор - цу хана дуккхабараш, лаьтта латгача кхо ког болча гIирсашца (штативашца) болх беш бар.

Оаха хьакхоллар ГалгIайчен лоаман хозал гойташ йола роликаш, иштта хьатIадоаккхар республике керда гIишлош хьаеллар, мехка культуран, спорта толамаш довзийтар. Болх бора оаха тхоашта ловш а, иштта тайп-тайпарча министерствай дехарех а- культуран, унахцIенон, спорта, туризма, МВД. Оаха лаьрхIар цаI дар - ГалгIайчен арахьа бахача наха вай мохк дикача, хозача оагIорахьа дIагойтар.

- МалагIа проектах яр шоана геттара дег чу йисараш? Профессеца ювзаенна хьона йовзаш йоаца оагIув нийсцеларий?

- Цхьацца долча балхаша кIоаргга лар йитар са дег чу. Масала, моттигерча мотоклубах яьккха хиннача ролик. Из араянначул тIехьагIа, ГалгIайче баькхар Самарера байкераш, шоаш санна вахара никъ лелабу нах бовза дагахьа. Уж цецбаьннабар вай лоамий хозалах, цул тIехьагIа каст-каста республикан хьаьший а хилар царех. Цо хьагойт, мишта нах вIашагIтоха, керда таронаш хьаелла йиш я.

Цхьаькха тха видеопроект яр ГИБДД 80 шу дузаш яьккха, цо кхоалагIа моттиг яьккхар регионашта юкъе дIахьош хиннача яхье. Тхона из доккха дика дар, цо хьагойтар тха професси эшаш хилар.

Цхьаькха, «Бер санна ма хила» яха вахарца ювзаенна ролик а дагахьа йисар сона, из оаха хьакхеллар дай-ноаной терко тIахьехаш, берий наькъ тIарча кхерамзлен Iалашо яр дехаш.

Хоза хеташ болх дIабодар тха, начIал дола гIалгIай спортсме-

наш бувцаш йолча роликаш-ка. Цига гойтар вай мехкахошта карагIдаьннар, атлетий вахара никъ, Iадатий оагIонца ювзаенна цар оамалаш.

Цу проектх хIаране со йомавир, видео - из хоза сурт хинна а ца Iеш, истори довзара дика таро йолга кхетаде.

- Дукха ха ма йий Ia ГалгIайчен Республикански халкъа кхоллама, культуран кхетачений ЦIагIа болх бу. Фуд хьона цу балха дика хетар?

- РДНТ оаха болх бора, кхы а «Ingartstudio» йолча хана. Сайга тоабак хьакхета аьлча, со раьза хилар. Цул тIехьагIа цкъа а дехке-ваьннавац.

Укхаза сона хоалуш да, сай болх дукхача ханашка бе йиш йолаш хилар. ХIара проект - из гIалгIай къаман культуран тIехьале лораяра дакъа да. ТIехьа тIайоагIаца тIехьенна хьай болх гуш хургболга кхетадеш, хьай лар юташ дIаводаш хилар лоархIама да. Аз доккхал ду се таро йолаш хиларах, вай къаман Iадаташ лораде, къаман белгалон оагIонаш гойта.

- РДНТ проектах дувцал вайна. МалагIа темаш гаргIагIа я хьона?

- Оаха болх бу, дукхача доакъ-ошка кхоачаш. ДIаязду дувцараш, иллеш, кIоанолгаш. Из иштта атта беш болх бац. Тхо хьож хIара деша оамал, оаз, маIан цунна чудоагIаш хилийта, цун исторе ханаш лорае.

Со дакъа лоацаш хилар, гIалгIай Iадатий кIувсаш-истингаш деча, цигара болх хьатIабоаккхаш: тха кийчдаргара уж хьадаь даллалца йолча ханага кхаччалца. Из ноахалгара ноахалга кхоачаш, хьайоагIа кулгаговзал яр, цудухьа лоархIама дар цун хIара балха дакъа видео тIа даккхар.

«Ага» яха гIалгIай берий проект яр тха дIахьош, цига оаха дукха хIама кердадаьккхар: ага мишта хьадеш хиннад, бер ага диллар, цу хана малагIа дешаш ала деза.

«Ага» из вай даьй вахара цхьа дакъа хинна Iийнадац. Из дезала бувзама, Iадатий, халкъа машара белгало хиннай.

РДНТ теркамца йомаю къаьна-ра курхьарс, из мишта еш хиннай, цун белгало. Цох дола хIара дакъа лорадеш, доаржаде хьож тхо. Къаьначар а боккхагIчар а ловзор-гаш кердадаха хьож. Уж наха диц-лургдоацаш; цар кеп, бокъо лораю.

- МалагIа халонаш нийслу шоана хьалхашка, цу тайпара болх беш?

- Керттера хало кхоадеш хилар я. ДукхагIа дола Iадаташ уж довзаш болча нахаца цхьана дIадоалаш латт. Цудухьа сихагIа дIабахьа безаш ба из болх а.

- Мишта гу хьона хьай болх, 5-10 шу кхы даьлча?

- Сона ловра тхоай видеоматериалаш, архиве хинна а ца Iеш, уж наха накъайоалаш хилар. Вай кагирхоша аргдолаш: «Ер да сона дезар, ер сох дола дакъа да». Видеого гIолла, дIаыхача заман Iадаташ лорадара шоай овла цар лохаргбо-лаш хилар, лоархIама да.

ЧIоагIа ловра сона мультимедийни центр хьаелла, цига видеоархива болх хилийта, этнографе материалаш, исторически моттигаш гаьнара гойташ йола экскурсеш цига гIолла нахага кхоачаш хургьар. Из хургьар дIаыхача а хургьолча а ханашта юкъера бувзам лелабара оагIув.

- Фу аргдар Ia видеографе никъ хьаэца безам барашка, къаьстга

культуран тIехьален даькъ тIа?

- Аз кхоь нийса хьехар дергдар. Ца хаддаш йомалуш хила, хIана аьлча хьалаш чIоагIа сиха хувцалу, йомаде керда гIирсаш, програм-маш, техника. Цу юкъе диц ма делаш, керттеръяр камера яц, шун цунцара безам, дог дIаувиш хилар да.

Нахага ладувгIаш хила - шун турпалхой «Оаш язdechун моттигаш яц», уж шуца болх беш бола нах ба. Цар истореш, оамалаш, къамаьла доакъош - уж юкъедита йиш йоаца дошо сийгаш да.

Сатеме хила, хIана аьлча дика проект, дукха ха йоае езаш хул. Цхьайолча хана, цхьан сага мас-сехказа тIаваха везаш хул, из къамаьла шаьрагIа хилийтара. Цхьайолча хана, хьежа везаш хул сердалонга е ара хаоттам хиларга. Сабар - кхоллама дакъа. Цхьаькха а да: зламигача хламангара дIадоладала ма кхера. Са никъ дIаболабелар кассеташ лелаеча камергара. Керттердар- кхычарна дезаш дола, лоархIама истореш кхоллар.

- Баркал хьона, Ислам, тхона къамаьл дарах! Аьттув балба хьа дагалаттар кхоачашде!

- Баркал хилда «Сердало» газета а, со дагавохарах. Со тешаш ва; сай болх наха а ханашта а накъа-баргба, аьнна.

Кхоллама новкъа лела Iема саг

Чуранаькъан Рамзана 60 шу дизад

Иарчакханаькъан Сали

Чуранаькъан Рамзан лоамашка лела Iема хиларах вIалла шеко хургьац, аьнна, хет сона цхьан сага; хIана аьлча из ЖIайрахье ваь а хьалкхийна а, цигара моттигаш дика яйза а ва. Амма лоамашка лелаш санна дика лела ховш ва из кхоллама наькъашка а. Цунна тешал деш хьавоагIа из, ший 14 шу даьнна-ча хана денз. Къаьстга цу хана волавеннав, яхаш, язду цох байташ кхолла, уж нахалъяха. Цун кхолламе лоархIама моттиг дIа а лаьца хьайоагIа цо язъаь «ГалгIайчен гимн» яха байт. Цох, вай паччахьалкхе хьакхоллача хана, къаман а мехка а керттера илли хилар. Рамзан

ва вай республикан гимн язъ-яр. Цул совгIа дуккха толамаш даьхад цо литературан даькъ тIа, тайп-тайпарча жанрашка гIолла ший деша говзал наха юкъе йоаржаеш.

Масала, цо яздаьд дувцараш, байташ, таржамаш даьд драматически йоазонашта, доккхача прозаически кхолламашта, вай къаман поэтий стихотворенешта. Цун кхолламах тайп-тайпарча шерашка яздаьд Малсагананькъан Абос, Севрюкова Еленас, Янда-наькъан Марема, Патананькъан Йоакъапа. Ший хана из хоаста-ваь хиннав, яхаш, дувц Базоркананькъан Идриса.

1966 шера наджгоанцхой бетта 8 дийнахьа ваьча Рамза-

на, ишкол яьккхачул тIехьагIа, дийшад Нохч-ГалгIай пачча-хьалкхен университете, балхаш даьд бе-беча моттигашка: ишколе, спорткомитете, цхьан юкъа айхха бувзам лелабаьб «Сердало» газетаца. Эрсий а гIалгIай а шаккха мотт дика ховш волча цун дика карагIдоал таржамаш де. Масала, цо баьча боккхача балхах цаI ба Матенанькъан Iаббаса «Аьттув» яха роман эрсий меттала даккхар. Иштта цо таржамаш даьд, вай къаман поэташа кхеллача йоазонашта санна, дерригача дуненна цIихезачар кхолламашта. Республикерча а цул арахьарча а кепайоазон тIа арадийннад цун йоазош. Тахан уж йомаду ишколашка дешача бера-ша, къаьстга а царех я 5-ча клас-

се йомадеча книжканна юкъеяха вай къаман гимн.

Мухьмада Рамзана вахаре а

кхолламе а аьттув балар лов, йIаьххача хана могаш-маьрша а волаш.

Метта Іадаташ лорадаър

Вешкаранаькъан Мухьмада 70 шу дизар дездеш ба мехка

ГІазданаькъан Ахьмад

Долакха-Юртарча культуран ЦІагІарча «Лоамашкара гІалгІай Іуйре» яхача литературан оагІонца, гІалгІай къаман цІихезача байтанчан Вешкаранаькъан Мухьмада 70 шу дизар дездеш хилар. Юртарча дешархоша дакъа лоацаш хиннача йоккхача кхетаче дийцар, байтанчан кхоллама наькъах. «Вешкаранаькъан Мухьмада байташ ешаш, «ГІалгІайче», «Сага оамал-уйла», «Унахочун уйла» яха цун лоархІаме йоазош доашхаш хилар цига», - дийцар «Сердалога» культуран ЦІагІарча исбахален оагІонцарча балха кулгал деча Манкенаькъан Зинас. Вешкаранаькъан Мухьмад, вай къаман литературе лоархІаме лар йита, дІаваха саг ва. 1955-ча шерарча оагІой бетта 23-ча дийнахьа ваьвар байтанча, бирсача Казахстанерча Федоровка яхача юрта.

Къаман литература хьаотара никъ дика бовзаш вар из. Цу наькъ тІа волаш цун лоархІаме новкъостий хинна-

рех бар Янданаькъан Джамалда, Озанаькъан Салид, Осменаькъан Хьамзат. Цар мел яздаър дега гарга, боча долаш; царга гІолла литература дезаденна, къахьега волавелар хургвола байтанча. Тахан майрра ала йиш я, къаьстта цу наьха йоазош бахьан долаш, сомабаьлар цун дег чу байтий вахарцара безам, аьнна.

Вешкаранаькъан Мухьмад язде волавеннача дийнахьа денз, къаманна везавеннарех вар. Ший тайпара дег чу дужаш, кІоарга маІан долаш да цун хІара дош. Байтанча дег чу дукха хиннилга гу вайна, хІаьта из деррига а каьхатага гІолла малхадаккха гІерташ къахьийгад цо. Ший байташка цо хестабу дега хьамсара бола мохк, къаман Іадаташ, эздий гІулакхаш, хоза Іалам, лоаме. Цун байташ арайийннай «Огонёк», «Литературни дешар», «Дон» яхача журналаш тІа, «Сердало», «Литературни Росси», «Ростове-ра сайренаш» яхача газеташка гІолла.

ХІаьта геттара лоархІамедарех да, цун байташта эрсий йоазонхоша тар-

жам дар. Цар къахьегамга гІолла дикка дІа-хьа даьржар цо кхеллар. Уж бар Елисеев И., Савельева О., Николаенко И., Чуев Ф., Пучкова Е., иштта кхыбараш а. Цу наха таржам дарах, гІалгІай байтий вахар довза аьттув баьлар дуккхача литераторий. ГІалгІай литературан хІама чІоагІдеш лаьттарех вар байтанча, цо къахьийгар журналист волаш а.

«Сердало» газете болх беш хиннав из, иштта «Маьтлоам», «Лоаман Іуйре» яхача, вай къаман литература, багахбувцам, кхыдараш довзийташ хиннача журналашка гІолла массанена вовзаш хилар. Ма дарра аьлча, вай къаман литературан кхоане дагайоаллаш саг вар Мухьмад. Ше мел яздаър дег чура яздира ала йиш ярех ва тахан.

Дуккхача шерашка вай къаман йоазонхой Союза кулгал

деш лаьттар из. Россее мехкашкарча йоазонхой моттигашца бувзам чІоагІбеш къахьийгар цо. Иштта «ГІалгІай мотт» яхача Іилман оагІон хьалхалаьттар из. Цо мел баьча балхалакха мах оттабеш, дукха лоархІаме совгІаташ тийлар цунна. Россее йоазонхой, журналистий Союзе вар из, Ленински комсомола премер лаурат вар. Ха дІаяхарах, тхьовра санна дега гарга, боча йолаш еш цун байташ наха. Ший хІама цун дега мел хьамсара хиннад хоалу вайна тахан.

Иштта болча йоазонхой кхоллам бІаьхий хул. Вешкаранаькъан Мухьмад, ший къаман визза воІ волаш, ваьхар. Вахара никъ сел хьалха хаьдабечаре, де лаьрхІараш кхы а дукха дар. Каст-каста «Сердало» редакце хьавайя, цу хана хІетта болалуш хиннача къонача журналисташца дукха къамаьл дора цо, пайдане хургдараш хьалхадоахар. Байтанча яздер дешача хана; цун уйла, нигат довза йиш я оалаш да-кх вайна юкье. МоллагІчун езалуш, дог тохадолийташ я Мухьмада байташ. Гуш да, ше мел кхеллар Даьхенцара безам боккха болаш цо кхеллалга.

МоллагІча сага вахар цкъа хад, Дала йилла ха кхоачаелча, хІаьта эггара лоархІамедар - ше дІаваьлча а пайдане, беркате хургдар доаржадеш вахар, шийна тІехьа сийрда, хоза лар йитар. ЦІенача дег тІара яздаьча мугІарий никъ бІаьха хул, тІехьено тІехьенга дувцаш ткъамалдоалаш дІадолх уж. Вешкаранаькъан Мухьмада цІи, массахана еза йолаш, яхаргья вай литературе, хІана аьлча гІалгІай къаман литературан никъ шербеш, боккхагІа беш, массанена дІабовзийташ, хьинаре къахьийгарех ва из.

90 шу хьалха хинна шаькъалоатторг корайир вай лоамашка

Гаьгенаькъан Мартина

1930-ча шерашка шаькъалоатторг корайир, Лохера Пхьуй яхача лоаман моттиге, 2025-ча шера акхан бетта болх дІахьош баьккача археологашта. Из хоам «Сердало» газетата бир «ТІехьале» яхача гІалаш меттаотта-еча ишкола болхлоша.

«Цу гІулакхо хьагойт, № 5 йолча гІалан чу язде ховш бола нах баьхалга. Хьадув-цачох, лоаман моттигашка баьха нах дукха хІама леладеш, из деррига каьхаташ тІа дІаяздеш хиннаб. Цул совгІа, кхувш латтарашта хьехаш хинна а хила мег цар», - йоах тхога бенача хоамо.

«Шаькъалоатторго вайна хьагойт, лоаман юрташка дешаш, яздеш нах хиннилга», - аьлар «ТІехьале» яхача ишкола кулгал деча Султиганаькъан Рамзана.

Наьсарерча наькъашка ша ца бижийта гІерташ, къахьегаш ба тахан

Султиганаькъан Йоакъап

Шахьарерча наькъашка ша бужаргбоацаш, даггара лоа дІадоаккхаш, тІатеІа болх дІахьош ба ЖКХ болхлой. Из хоам «Сердалога» бир мэре викалаша.

«Шахьара да волча Оздой Руслана тІахьожам беш, дІахьош ба из болх. Эггара хьалхарча оагІонца ишкола, дарбанчешта, иштта кхьй-олча лоархІамеча моттигашта тІадолха наькъаш да лайх цІендеш латтараш», - йоах тхога кхаьчача хоамо.

Шахьара кулгалхоша машинашца леларашка, иштта гІаш болхарашка дехар ду; боккьал лоралуш, фийла хила; иштта хаоттам эттача хана, яхаш.

Къамаъл шаъра дувца Ёмавеш йола курс дӀахьоргъя, Магасерча «21 ишколе»

Гаьгенаькъан Мартина

Таьрахъашца дувзаденна-раш доаржадарах йолча ишколе, цхьа кӀира даьлча хьаелла лерхӀ Осипов Данила кулгал деш йола, наха юкъе нийса, боагӀгача боараме, шаъра къамаъл дувца Ёмавеш йола курс. Из хоам «Сердалога» бир цу моттига зарбан болх лелабераша.

«13 шера из болх дӀахьош къахьегаш вола говзанча волча пхе кӀира Ёмалуш хургба вай мехкара хьехархой, хьалхалаттараш, цхьацца моттигакара болхлой. GetCourse (Курс Ёмае) яхача кӀийлен тӀа он-лайн-урокаш хургъя доакъашхой, иштта таьрахъашца дувзаденнараш доаржадарах йолча Академе кхоллама пхьоаллешка къахьегаргда цар. Курс йисте-яьлча, сертификатш хьалургда царна», - йоах тхога кхаьча-ча хоам.

Белгалде деза, Осипов Данила «Росмехдаьтта», «Газпрома», «Озона», «Яндекса», ВТБ, «Норникела», «Магнита» тоабаш Ёмаеш болх дабихьалга.

Наха низ баро деча зуламах, дийцар МагӀалбикерча дешархошта

ГӀазданаькъан Ахьмад

Терроризм яхача, эггара доккхагӀа долча зулама хетаяь кхетае дӀахьош хилар, МагӀалбикерча № 2 йолча ишколе. Дийша нах, шахъара администраци, иштта кхыбараш гулбенна моттиг яр из. Кхувш латтача вай къонача тӀехьенна терроризм яхар мел бӀеха, доккха во да хьалхадоккхаш бар боккхийбараш.

«Кагирхошка массахана дӀадувца деза, цу бӀехача гӀулакха юкъеваха саг ший ираз доадаьрех волга. Дийша-ча наха дешархошта хьалхадоккхар, бусалба дина дукхала дола, Дала бекхам бергбола зулам из долга. Интернетта оагӀонашка гӀолла, къонабараш тувлбе, цу юкъе чуоза герттарашка вӀалла ладувгӀа йиш йоацилга; моллагӀа те-шаме ца хета хӀама хоаделча, Талаьмате чехка ТӀаьдалга хоам бе безилга, хьалхадоккхар дешархошта», - дийцар «Сердалога» МагӀалбикерча администраце зарбан болх лелабераша. Гуш дар, къонабараш дукха хӀама довза ловш болга, цар тийннача хаттарех.

Белгалде деза, иштта йола кхетаченаш тахан лоархӀаме йолга. Вай массане хьаллоа-цаш, хьаькъала, кхетама дикка чӀоагӀаланза бола дешархой лорабара тӀехьа фийла долаш, дӀабахьа беа боккха болх ба из.

Сурта тӀа: Кокурхой Жамалдеи цун фусам-нана Матенаькъан Мареми шоай дезалхошца а гаргарча нахаца а.

Къахьегамо хозву саг

Кокурхой Жамалдий вахара наькъах

Гарчакханаькъан Сали

Цхьаболча наьха къахьегам хул, шоай сий даьккха ца леш, наха дегаргӀоз яхьаш, уж куца-сибата хозбеш. Цу тайпара наха наьжавоалаш ваьхача сагах дувца безам ба укх йоазонца. Са ханара а сол боккхагӀа а болча наха дика вовзаш, каст-каста из волча болхаш вар Наьсаре ваьха Кокурхой Гинардкхий Жамалда. Карарча хана ГӀазданаькъан цӀерагӀа бола урам, цхьан хана Наьсаре эггара керттера бар. Вай Сибрера цӀадаьхкачул тӀехьагӀа цу урам тӀа яр кхален автовокзал, милици, керттера банк, кийнаш хьаю моттиг, фотоателье, тир, берий шозза вӀаштӀара яьтика, книжкай тика. Цхьаькха а цӀихеза, цӀаккха яьсса ца хула, даим нах тӀалатта моттиг яр цу мугӀара юкъе, из яр парикмахерски.

ДукхагӀа бола цу ханара къонахий корта цӀенбаь дӀабаша лемабале а, можамах лелаеш хиннабале а, хӀаьта а къонабараш санна къаьнабараш а ламаш боагӀар парикмахерске аха. Массехк лагӀа тӀа хьалтӀаваьлча, саг нийслора дукха йоккха йоацача уйча, цу чу оттадаьча гергача истола гонахьа массехк гӀанд латташ хулар, наггахьа мара даьсса хилацар уж. Шоай аргӀа хьатӀакхачарга хьежаш, багӀаш хулар къоаной, кагий нах, наьнаца баьхка зӀамига кӀаьнкаш. Массанена дезар цаӀ дар: сибат хоздергдолча тайпара корта дӀатассар е наха безаме хетаргволча тайпара модж яшар. Цкъаза лаьрххӀаца вӀашагӀкхетаре къамаъл дувца баьхкача санна, багӀаш хулар цу чу Наьсаре дика бовзаш бола сакъердаме, бегаш дукха беа нах. Цар увзача гӀаьлений

кӀурах низткъа мара гуш хилацар цар сибаташ, бакъда хьахозар дувчачох сакъердам баларах цар гӀарьяьнна белар. Иштта моттиг нийсьелча, ший болх бите Ючухьожар уж болча марларча, юкъе ниӀ йоацача цӀагӀа къахьегаш воалла прикмахер Жамалда. Цунна а ха ловра, фуд царна сов чӀоагӀа хозденнар.

Дукхача киношка байнаб сона парикмахераш, бакъда уж берригаш Кокурхой Жамалдий сибатах, оамалех пайда ийца, кхеллача санна хеталора сона массаза. Жамалда вар юкьерча дегӀара, даим мераж тӀа дагӀаш бӀаргсинош долаш, хьятара юхь а дукха доккха доаца мекх а долаш. Къаьстта хоза товра цун юхьага кӀай халат, бейоалла корта тосса машинка, кӀод, модж йоаша мукх. Цу хана хӀанз мо лезвешца яшацар модж, цу гӀулакха леладора лаьрххӀа дола мукх. Парикмахера юххе Юулар тӀехкара хьисапе оаса, цу тӀа ЮтӀахьийкхача баьццарча беса пасто къоарзбаьбар цун бос. Ший мукх аьрхӀденнад аьнна хетача хана, массехка за цу оасах тохар из парикмахера, тӀаккха юха а цунца болх бе волалора. Из цаӀ мара кхы моттиг яцар ерригача Наьсарен кхале корта тасса е модж яшийта ваха, цудухьа масса-нахьа вовзаш вар, цӀи йоаккхаш вар Жамалда. Керттердар - наха дукха везар из а цо бу болх а. Цо къахьегача марларча цӀагӀа хьалчуваьлча, го йиш яр кхьа сага болх бе оттадаь истолаш-кизгаш, лакха гӀандаш; амма болх беш хинна пхьар цаӀ мара хилацар дукхагӀа йолча хана. Вож ши моттиг, нонагӀа йолча хана, яьсса хулар. Болх беш хулар цхьа Жамалда. Шикхо хӀама дар даим из волча

цӀагӀа хулаш: даггара къамаъл деш йола пенах йоалаю зӀамига радио (наха юкъе 5 сом доаккха радио аьнна цӀи дӀаяхӀар цун); «Шипр» яхача е «Тройной одекалона» хьаж; даьссача истолашта-кизгашта хьалхашка баргӀа цун моагӀа денз хьабоагӀа хьаьший. Царна бокъо лора говза кулг долча пхьара ше болх беш волча цӀагӀа чубахка а Юховша а.

Тхо кхо воша вар. Цхьац-ца-шишша шу мара юкъе ца долаш, кхувш доагӀар тхо. ХӀара бетта цкъа кхоккхе а парикмахерске даха дезаш хулар тхо, корта тассийтар духьа. ВоккхагӀа шинне корта, массахьара дӀоахал-лоацал цхьатарра долаш, тоссар цо, сона Ючууллаш чӀелка ютар. Цхьайолча хана раьза хилацар со, йиӀига санна сайна из йитарах. Ха дӀа мел йода кхетаде ваьлар со, цо сайна из юташ хилара бахьан. Са хьаж геттара лакха дар, цудухьа са куц тоадар духьа деш хиннадар цо из. Вешта аьлча, ший гӀулакха профессионал вар из. Цунна ховра хӀара юхьага товргболча тайпара корта баша, тоабе.

Карарча хана, Наьсарерча Пхьарчанаькъан урам тӀа бах цун дезал. Жамалдах дувцийта а цох бола дагалоаттам сомабаккха а вахар со, цун зӀамагӀа вола воӀ Мухьмад волча. Цо яхачох, Жамалда ваь хиннав 1926-ча шера, маьцхали бетта, малагӀча дийнахьа из ваь ховш бацар цу цӀагӀара нах. Цун мел хиннача каьхатех цхьа хӀама дисадацар царга, кхыметтел паспорт а тӀехьа.

Вай Сибре дигале денз, Наьсар-Керте баьхаб цар дезал, карарча хана Халмарзанаькъан аьле цӀи йоаккхача урам тӀа. Жамалда дезале воккхагӀа хиннав, цул зӀамагӀа ши воша, ши

йиша хиннад: Хаматхан, Бекхан, Лида, Люба. Царел совгӀа, Жамалдал доккхагӀа воша-йиша а хиннад, уж вай мохк бохабале, 9-10 шу даьнна болаш байнаб, ламархани Дугурхани яхаш хиннай цар цӀераш. Нах хала боахкаш а цхьацца лаза-раш детталуш а, зама хиннай царна кхаьчар. Вешта аьлча, Кокурхой Гинардкхийи Берсанаькъан Рабалатеи ворхӀ дезалхо хиннав. Вай мохк бохабеча хана, Жамалда лоаман ширача юрта Лаьжге хиннав, ший наьна-да Аьхмар-хьаж волча, цунна боахаме гӀо деш а цунца леш а. Нах гӀаш ХьажцӀа ухача хана, шозза Макка ваха саг хиннав къоано. Цунца волчара, кхы цӀенах ца кхетийташ, вигав Жамалда Сибре. Диь шу ха яьккхай цо ший дезалах хьа ца кхета-ш, юххера уж вӀашагӀкхийттачул тӀехьагӀа, 4-5 ди мара ца доаккхаш, кхелхав дезала да Гинардкъа. Ше валале доккха а атта доаца а декхар тӀадилад цо ший воккхагӀа волча вола. Дезалера берригаш саг йоала-ляя а маьре баха а баллалца, був ма валалахь, аз дезала доал де сайна меттел викал ву хьо, аьнна, къаьстав из тӀехьенцара. Цо шийна тӀадилла декхар кхоачашду вола, уж берригаш юстарбовллалца, шоай дезалаш цар хьахилалца, царна доал деш, эшачунга, доацачунга хьожаш чакхвоал из.

1961 шера дай баьхача лаьтта юахакхоач Гинардкхийи Рабалатеи пхи дезалхо. Юха мехкавалале, тайп-тайпара балхаш деш хиннав Жамалда Кустанайски областе, дукхагӀа цо баь болх тракторашца бувза-бенна хиннав, амма цӀавеначул тӀехьагӀа цо леладаьча гӀулакхо мехка вовзийтавар из. Кустанае парикмахера дешар дийша,

ДИКАЧА НАХАХ 13

из говзал йолаш вар зламига саг. Вешта, цу хана-м глаьметта этта саг хиннав ала мегарг-да цох, хлана аьлча 30 шерал тлехваьнна хиннав из, вай цладоаглаш. Трактор тла цунца цхьана кхъаьгаш хиннав вай санна Сибре бихьача немций къаман ви́кал. Воккхагчо лург-бола хьехам беннаб цо вай мех-кахочоа. Трактор тлара болх хала хургба хьона, ла парикма-хера дешар дешаре, хьайна а дезала а дикагла накъаваргвар хьо, аьнна. Жамалданна дика-дар хилча бакъахьа хеташ, хин-нав механизатор. Цавалехь цо пайда ийцаб шийна даьча хье-харах. Ши кулг влаштадилла вагла йиш йолаш хиннадац цун гьулакх, зламагла ши воша, ши йиша долаш. Уж хиннаб вахаре дланйисбе а гло де а дезаш. Ший балха говзал хиларга хьеж-жа, цо хьаелл Наьсаре парик-махерски. Кирпишкаш еча за-вода юхе, ши шифер тлайилла, кхоален хьисапе хлама яр цо кхъаьгаш хиннар. Лакхе тхов хилар мара доацаш, ара юксье болх беш вар ала мегаргда цох. Тлехьагло «Быта цено» масса-зара фусам лу цунна наьсар-хошта гьулакх де, шийна без-абенна болх бе. Длахо дла мел йодача хана, цу чу кхъаь-гаш чакхваьлар вай мехкахо. Тайп-тайпарча ханашка хьеж-жа, бе-бе хулар цо тоссаш бола корта а. Боккхача наха, вайна ховш ма хиллара, цленбаь длабоашийтар корта, бусалба сага корта иштта баьша хила беза аьле. Из нийса дар а ала йиш яц. Из дукхагла къаман ладат дар, бусалба никъ а боа-цаш. Нонагла бола пайхамараш керта мосаш йлаьха йолаш хин-наб, цу даькъе Мухьаммад-Пай-хамар а (с.Ис). Макка яккхачул Тлехьагла мара корта баша вола-веннавац из. Из хлама сов дукха дувцандаь, йлаьха мосаш ле-лаеча кагийча наха каст-каста юттараш еш хозандаь, оаха (кагирхоша) маьждига имама-га хаьттар, йлаьха мосаш тла-яр хьарам да е дац. Цо тхога аьнначох кхетаде хала дацар, Дала саг кхоллача хана, цун куц даккха еннай мосаш, на-гахьа санна саг ийрча ца воак-кхаш, из хозвеш дола хлама из дале, цу тайпара хлама хьарам дац – иштта жоп делар цо тха хаттара. Хлаьта Жамалдас хлара дийнахьа кхъаьгешар, сага Дала денна из совглат кхы тла а цун куц доаккхаш хилийта глерташ. Нах берригаш цхьатарра хилац, шоай керта мосашка хьежача а. Цхьачар корта хьайза хул, вокхар мосаш екъя е хьаьна хул, кхоалагчарьяраш ахар-га ладувглаш йоацаш, кегае-ле хул, иштта кхы длахо. Цунга хьежжа болх бора парикмахе-ра, массане а куц цхьан хьиса-пе кхолла ца глерташ. Дукхагла вайцигарча берий кортош бокс е ах бокс яхача хьисапе тес-сар; кагирхошта дукха езаен-на причёска яр «моладёжни» е «ёжик» оалар. Кхыча дешашца аьлча, цхьаннена ловра керта чо лоаца хилар, вокхарна – ах лоаца, кхоалагчоа – бляьха а гонахьара нийсбаь а хилар, пхелагчоа – йочуулла чёлка е жлака даккхар. Кхы а массагла дар уж. Кхьа-диг хламах пайда эцар Жамалдас ший болх беча юкъя: длаволалора кюдагареи ахаргареи, тлаккха корта тос-сача мшинкага болх байтар, цкьаза фоарт е гиччиг модж йоашача мукхарца тоадора, юх-хера гьулакх атомайзерга (пуль-

веризаторга) доалар. Эггара тлехьардар дега тоам беш дола гьулакх дар, кхъаьстта а кхувш боагларашта. Цу ханарча маь-хашка диллача, дукха ахча а дацар корта тассарга е нийс-барга додаш хиннар. Клеизагла дале, 30 шера из болх бир цо. Моллагла корта тесса клаьнк е зламига саг вайча; малав из тессар хатта дезаш хилацар, парикмахера балха хьисап, цун кулг довза атта хулар. Цу хана Жамалда мара саг вацар Наьсаре из болх беш, вай ка-гийча наьха куц-сибат доак-кхаш. Тлехьагло цунца болх беш хилар глалгла зламига саги глзкхий йоИ. Дукхагла бола ха яха нах, Далла ламал ераш шоай моцагларча гов-занчага хьежаш хулар, цунга шоай корта е модж тассий-та дагахьа; кьонагббараш вок-харна тлаболхар. Геттара мода йола кагирхой причёска яйта безам бараш глзкхий йолага корта тассийта ловш хулар. Из а говза пхьар яр, цул тлехьагла Шолжа-Глалй тларча кертгер-ча парикмахерске кхъаьгеш хилар из.

Ший да дагалувцаш, Мухь-мада йоах:

- Наха дукха везаш саг вар из, цун цли шерра йовзаш яр. Из дага ца вохаш, цлаккха ю-м вижац укхзаа.

Кхъаьстта а цун цхьа оамал йицлуц Мухьмада, цлайш дез-деш, тлехдаьнна уж белгалдоа-хаш хилар дезаш хиннавац де-зала да.

- Пела бе а делла, кад текъ-абечул дикагла да шоана, ла-маза цюка тла а этта, Дамла-га кхайкар, - оалаш хиннад цо. Цу гьулакха ахча далара а дукха тлара хиннавац из. Цул совгла, пхи дезалхо а волаш, хьаьнала болх беш воалла-ча сага дукха таро а хилацар делча а ца делча а мегаргдол-ча ахча длакхувса. Жамалда ше цлаккха глаьле эза вацар, ламаз деш, зерате-зикаре волаш хьа-вера, Хьажцла ваха а каст-каста Эртан тла водаш а вар, Илис-хан-Юртгарча хьажийца а цун наьнаца Хадеца а ювзаеннача моттигашка. Кьона волаш ше бедийкхача пелах тамаш еш, ше дингахьа верзарах чоагла вашаш хиннав из. Цена а дика а хлама хеташ хиннад цунна ше караййцачох. Тлехьарча 10-11 шера кхоккха бутт марха кхаьба хиннав Жамалда. Цхьан бусалба дешар дийшача сага оалаш хезад сона, «кхо бутт марха кхаьба саг - ший дегл ийца ваьннав». Аз из кхета-дир, ший кхел нийсаца новкъя якккха саг ва, яхаш мо. Иштта деза да кхо бутт марха кхабар. Цу новкъя из хьаллоацаш яр цун шоллагла йола йол а.

Балхара гьулакхаш берашца дувцаш оамал хиннаяц дезала даь, бакъда ший фусам-наьна-ца Матенаькъан Саьге Марема-ца цу тайпара къамаьл а балха нийсденна сактердаме хлама а дувцаш хиннад цо. Марем а, ший мар балха волча моттига дукха гаьна йоацаш (цу урам тла), райсобесе кхъаьгеш хин-най, пенсеш длателарца бузза-бенна хиннаб цун кхъаьгеш.

- Тхоцара гьулакх цленхашта, цхьайолча хана цимхаро лела-деш хиннавале а; тха наьнаца – ший фусам-наьнаца вланий тлара болаш баьхар уж. Цох къя а хетар даьна, хлана аьлча да-нана доацаш берий цлагла хьалкхийна яр из. Йиь йишеи ши вошеи дар уж, иштта

хьалкхийна. Цудухьа тха наь-наца кхъаьстта клаьда вар из. Хлаьта тхоца, дас леладергдо-ла гьулакх леладеш, хьожаш, хлама ца эшийта глерташ, чак-хваьлар, - йоах Мухьмада.

Бийдача кирпишках даьча ценошка бахар дезал юх-хьанца. Уллув вахача лоала-хочо лаьтта дохкилга хайча, шоаш баха ков вежарашта дла а денна, из лаьтта ийцар Жа-малдас. Ший дезала шортта тоьаргдолаш, цу заманга дил-лача доккха ценош дир цо, чухьа 6-7 фусам йолаш: мурдий цла 6х11 метр, шиь нах бувша моттиг, ноанала цла, хьаьшан лаьрхла цла, подвал. Уж деча хана, мехкараша а кьонгаша а гло дир даьна, цу хана царех нонагббараш кхъаьгеш бар.

Оалаш да: «Иккий пхьар ше иккаш йоацаш хул». Парикма-хера вахаре хулий-те цу тай-пара хлама? Жамалда ше, сона дагавоагача хана, даим цена яьша модж йолаш, хоза, товш тесса корта болаш, юхьага товча беса мехх дита вар. Кьо-аналгахьа лестача, цун иман хилар хьагойташ яр цо йита модж а. Хланзарча цхьаболча кагийча наха а масал эца ме-гаргдолаш, куц доаккхар цо воккхача сага, из ийрча а ца во-аккхаш. Из дика гуш да укх йо-азонца кепа техача сурта тлара а. Цул совгла, дезалхочун корта тасса безаш хилча а, дас из гьулакх цлагла дора.

- Эскаре ваха тлавийха, цхьа кира даьлча длаваха везаш вар со, - дагалувц Мухьмада, вела а велаш. –Цига водаш, корта цленбаь длабаьша хила безар цу заман чухьа.

- Хьавола юха, аз корта длатоссаргба хьа, - аьннад Жа-малдас.

- Папа, цхьа кира ха ма йи-сайий сона, - дехар даьд вола.

- Хьавола, хьавола, корта длатоссарг кхо сом ле-м яхац ла сога?! - аьнна, дас длатессаб вилий корта.

Со Мухьмадаца къамаьл деш волаш, цига вера Жамалдий даь веший-во! Бийсолта Мухь-мад. Цо шийна дагдаоаглагох дийцар гаргарча сага оамалех, деглацарча гьулакхаш:

- Жамалдаца, со сакхетарг хилча денз вовзаш а цхьа-на хьалкхийна а, нах дар тхо, - йоах Бийсолта Мухьмада. – Ший деглаца забар чоагла йолаш саг вар Жамалда. Хьал-ха цо леладаь а дийца а хламаш дагалувцаш, из вовзаш хин-нача наха хланз а хьоахаву из, дика-во денача моттигаш-ка. Керттердар хет сона, ший деглаца мел дола во хлама, хар-цахьара хлама дла а даьккха, Хьажцла а ваха, чоагла хувца-велар из тлехьарча хана. Наха-цара безам чоагла болаш саг вар из, зламигабар е боккха-бар аьнна доацаш. Йистхилар а, саг хьастар а, саг лархлар а - из чоагла доалаш саг вар Жа-малда. Са-м даь-воша ма вий из, наха дикагла дагавоагларгва из, дикагла вовзаргва, хлаьта а сога хаьтгача, аз йоаккха-ча хана, цох водари хьаштдо-ацари оалаш саг хезавац сона, сактердамеи дикадари мара. Ший гаргарча нахаца а, лелача моттиге а, лоалахошца а, хоза тар а луш, саг вар-кх из. Дала гешт долда царна, дла мел баха-чарна; тлехьа длатладаха дезача вайна долда Дала гешт.

Жамалдий ши во! ва. Воккхагвола Мурад Наьсарен кхален кагирхошта дика во-

взаш ва моцагла денз, 90-ча ше-рашка из болх беш вар хлетта хьаяьча кьонача республикан спорткомитете, футбол кхъа-стта дукха езаш а вар зламига волча хана денз. Духхьал спорт йийза ца леш, илмаш а лоархлаш, довза глерташ вар из. Наьсарерча «Ленина никъ» яхача газета редакце балха вар со цу хана. Цкъя со чувача-ча, Мурад ваглар эрсий меттах дола книжка дешаш. Велавелар со, спорта болхлочноа чоагла эшаш хлама дар цо деш хиннар. Низ болаш, унахцлена хиларал совгла; мотт шаьра бувца ховш, дош говза ала ховш хила беза спортсменаш а царца кхъаь-гаш бола нах а. Из дика кхета-дечох тара дар Мурада. Карар-ча хана, из болх беш ва олим-пийски чемпиона Халмарза-наькъан Хьасана сийна хьай-ийллача дзюдох йолча моттиге.

Мухьмад Магасерча Галай Асхьаба глшлонхой компане электрика болх беш ва. Из ший даь коа вахаш а ший дезал кхе-беш а воалл.

Лиза (Лийна а оалар цох) юрист яр, Лакхехьарча суде болх беш хилар из, адвока-та гьулакх леладора цо. Иштта АТП юрист йолаш а ха яь-ккхар Лизас. Роза Шолжа-Глалй тларча университетете деша яьгача хана денз, сона йовзаш а дика дагайоаглаш а я. Кхоалагла йола Зара дегла мо-гашал эшаенна хиларах, деша а болх бе а таро йоацаш йисар. Райсобесе заведующи яр Ужа-хьананькъан (Малсагананькъан) Зара, цлехеза хиннача лора Ужахьананькъан Кьамбулата нана. Цунца балха хиннача Ма-рема ший йолах, цун хьамара тилла цли яр Зара яхар. Йийгех таханарча хана Роза мара йиса-йц, шиь – Лиза, Зара – боацаш ба. Са къамаьл хинна Мухьмад дезале эггара зламагла ва. Жа-малдах хьабаьнна хиннараш а цун дезалех хьабаьннараш а длаьаьрхлача, карарча хана 21 саг ва. Царех сагах парикмахер ца хуле а, даь-даь хинна гов-зал царех цхьабарий пхьаьнаш-ка юсаргья аьнна хет сона, из гучаьргья кхыча балхех уж ка йолаш хиларца.

Кокурхой Гинардкхий Жа-малда карарча хана воацаш ва. Цун вахара никъ хаьдар, Нохчий мехка Эртан тла ваха-ча. Шин автобусаца Наьсарен кхелера нах баха хиннаб Кун-та-хьажий наьна Хаде зерат долча. Цхьа автобус йохарах, уж берригаш вокх автобуса тла хайшаб, верригаш хиннав цу чу 46 саг. Цу тла хиннав Жа-малда, водителя да-нана, кхы-бола вай мехкахой. Шоллагла йола автобус, уж нах чубаглаш ахка яхай. Цу тла ваьгла 45 саг дийна висав, алхха цхьан Жа-малда Иоажал кхьаьча хиннай цига. Кертах цленхашта чов яр бахьан долаш, из кхелхав цу новкъя. Из нийсденнад 1993 шера тов бетта 27-ча дийнахьа. Цу хана цун даьнна хиннад (из ваьр 1926 шу хиннадале) 67 шу. Саьге Марем (цун фусам-нана) дезалцара кхъаста дукха ха яц, из кхелхар соакха (2025 шера) майтсела бетта 28-ча дийнахьа, ший 89 шу даьннача хана.

Жамалда вар, цо ший бал-хаца нах хозбеш санна, кхъа-хьегамо сий даьккха, наха ве-завалийта, хозваь саг. Иштта дагавоагла из вовзаш, цун къа-маьл хиннача наха, из волча каст-каста шоай куц эша ца да-лийта ихачарна.

Глалглай мехка меттаоттайир боккхача дезала наьна бокъонаш

Глаздананькъан Ахьмад

Глалглай Республикан сага бокъонех волча ви-калга леткъяр боккха-ча дезала нана. Пхи бер кхоабаш ягла из, царех ца! заглапо ва. Цо бел-галдир, ший вахара бокъ-онаш телхаеш хилар: 2025 шера денз, цунна хьадаланза да ха яха саг хиларах доаглаш дола пенси. Кхалсага ший хан-нахьа дехар дладеннад, доаглаш дола каьха-таш а кийчдаьд, зако-но дладехаш ма хилла-ра. Бакъда хлама хувца-луш дац, дукхача хана денз, кхыметтел уж каьхаташ тахкара болх длаболабаьб, аьнна, хоам баьбац.

«Цу кхалсага бокъо як-кхара тлехьа, Росссе Вахара ганзе, сага бокъонех волча викала нийсхо меттаот-таяра лаьрхла дола дехар дладахьийтар. Из болх тох-каш, гучадаьлар каьхаташта юкье цу кхалсага бер заглапо хилар чоагладеш йола справ-ка цахилар. СФР хоам бир лорий-социальни экспер-тиза ераша оттадаь мухьар нийса цахилар», - аьлар «Сердало» газетага Глалглай республикан УПЧ хоамий-аналитически центре.

Сага бокъонех волча викала кхайкарал даь-чул тлехьагла, цу кхалса-га пенси хьаьхожадир. Цу юкьедоаглаш хилар, 2025 шера тушолла бетта денз 2026 шера наджгоанцхой беттага кхаччалца доаглаш дар, цун еррига вахара бокъ-онаш а меттаоттаяй.

Яндаре газ хьаухаш йола еха турбаш хийцар

Султигананькъан Йоакъап

Газага хьожача болхлоша 2800 метр йола, газ хьа-ухаш йола тишьенна тур-баш хийцар, яхаш, дий-цар «Сердало» газета-га мехка Паччахьалкхен зарбан болх лелабераша.

Из длабихьар «Газпром-межрегионгаз Наьсаре» оа-лача ООО говзанчаша Ор-джоникидзе урам тла.

«Цига длайодаш хинна тишьенна газа турба хийцар, вай заман керда турба чуй-илла. Цо таро лургья наха тешшаме газ лоаттае», - аьлар хоамо.

Из болх лаьрхла ба, наха лоаттадеш дола коммуналь-ни хьалаш тоадара.

14 КЪОНАХИЙ

Гюрваьнна вола Илманхо

Вай мехкахочох бола дагалоаттам

Діадахача шера тІехьарча деношка вайцара къаьстар Гюрваьнна Илманхо, геолого-минералогически Илмай доктор, Казахстана Илмай Академе академик Курскенаькъан Козлой Іадрахьман. Дала къахетам болба цох, гешт долда, вийрза моттиг даькъала йойла. Тахан оаха кеп тох журналиста Къоастой Башира цох даь хиннача йоазонна. Цунна юкьера цхьаккха хІама ца хувцаш, цо яздаьча тайпара дитад оаха из.

АттагІарех хиннай ала йиш яц Курскеев Козлой Іадрахьмана (тайпан ціи харцахьа яьккха я вайнах мехкахбаьхача хана) вахара кхел. Из дувзаденна да, Илманхочун вахаре чот яь варгвоацаш дукха халонаш нийсьяларца. Дега Іалаьмате чІоагІа тоам а хулаш, уж цо эшайьй дуккхаза а. Уж халонаш ца нийслуш, Илман лакхаленашка кхоачилга догдаохилга а яц. Ткъаь итт шера Илман балхаш тІа Курскеева яьха коталонаш кІезига яц. ХІаьта а цу шерашка цунна карагІдийннарех керттердараш белгалдоахаргда вай.

1979 шера вайнаха юкье эггара хьалха, геолого-минералогически Илмай доктор хилар Козлой Іадрахьманах. Цул тІехьагІа итт шу доаллаше а, Казахстана Илмай Академе член-корреспонденталла хорж из, вайнаьха член-корреспондентий список эггара хьалха дІа а йолаеш. 1969 шу чакхдоалача хана, Курскеев чІоагІву Казахски ССР Илмай Академе сейсмологе института директоралла.

Укх тІехьарча хана касткаста деш вай, хоз вайна нохче-хи гІалгІаехи бола нах халкъа боахама тайп-тайпарча доакьошка Илмай доктораш хиннаб, эскаре гІулакх дерашта инарала ціи еннай, яхаш. Къайла сенна кхухьаргда вай, из сенна бола кхаь кхаьчача, Іалаьмате чІоагІа дегаш гІоздаьнна хул вай. ХІаьта са дог, иштта кхьчар дегаш тохалу, сталински репрессеш бахьан долаш Илман юкье, литературан, искусствон, эскаре гІулакх деча, кхьча сферашка гуча ца йолаш нохчийи гІалгІайи таланташ мел дукха йисай дагадеха-ча?! Нохчийи гІалгІайи мехкахбаьхача хана, цхьаккха бокъо йоацаш хиннача дуккхача шерашка мехка хулаш йолча процессашта юкье вІалла дакъалаца йиш йоацаш бар уж. Цудухьа репрессированни халкъаш социальни, культурни, экономически дегІаахара даькъе итташ долча шерашка тІехьадисар.

Курскеев Іадрахьмана дезало, хІара вайнаьха дезало санна, Іайшад сталински Іазап, лайний хало. Сийлахь - боккха Даймехка тІом болабалалехь,

кхо шу хьалха вир Іадрахьман Ангушт яхача гІалгІай юрта. Юхьанцара берал хозача ломан, Лаьжг яхача юрта хилар цун, цига яр дукха гІалаш, царна юкье цар тайпан Курскенаькъан яр а йолаш. Цу моттигера дувцилга доацаш йола хозне, цІаккха йицлургІоацаш, дуккхача шерашка цунна дагалатташ я. Хетаргахьа, берий ханарча лоамашцарча безамо, уж тахканза хиларо, къоастабаь а хила мег Курскеева вахара а Илман а никъ. Іадрахьмана воккхагІволча вошас, са коллегас радиожурналиста Курскеев Ювсапа дувц:

- Тха дезал зІамига бацар, пхи вошей кхо йишей дар тхо. ХІаьта, ховш ма хиллара, боккхача дезала вежараштеи йижараштеи юкье, белгалваьнна цаІ хьамсарагІа волаш а хул. Тха дезале сона эггара хьамсарагІа вар Іадрахьман. Тахан а тІехьа иштта долаш хьадоагІа тхо. Тхона юкьера гІулакх миштад аьлча, бакъдар юхьдухьала дІаоалаши, цхьане яхачох шоллагІвар тешаши да. Каст-каста, дІа-хьа телефонаш етташ, дагадувл тхо. ЦІаккха дицлургІац сона вайнах арабаьха ди. ВорхІ шу диза мара вацар са воша. Тхона гобаь латтар салтий, граждански гІирс тІабувха герзаца Іалашбаь бола нах. Укхаза хулашдар а леладешдар а фуд ца ховш; вола,гонна юкьера араваьнна, нишка ваха велар. ХІаьта граждански гІирс тІа а бувхаш, герз бе а долаш латтача цхьанне, топа юхь тІа а ерзаяь, бирса цІогІа теха, юхаверзавир из. Кхеравенна велха а велхаш, веший бІаргех хий Іохьийдар. Из санна дар цІаккха дицдала йиш йий? КІезига-дукха тхоаш доккха хинначул тІехьагІа тхоайла вІаший хеттар оаха: фу бахьан долаш иштта доккха Іазап тІаоттадаьд вайнаха, хІана лаьцад вайца моастагІал? Дийна дусе тамаш йола Іазап, «Даьхен моастагІий да шо» яха бІеха тешал тІехьа долаш даха дезаргІдий теш-вай, бера хана денз? Царех цхьанна а хаттара жоп дала магацар тхона цу хана. Хьан бехкагІа тхоай къам иштта доккха Іазап озаш да хацар тхона.

Боккха бала эзар Курскенаькъан дезало. ТІем тІа де доацаш вайна дІаваьлар цар да. Ший ираз доацаш, моцал озаш хинна берал цІаккха диц ца луш, чІоагІа гІайгІане а волаш цунах дувц касткаста Іадрахьмана. Цхьабакъда, халонаша а къело а кавгаь, кІалвисанзар из, цар чІоагІийр цун оамал. Школе деша вагІача хана къоастайир Іадрахьмана ший хургІола балха говзал. Геолог хила лерхІар цо. Цхьабакъда, лерхІа-м дукха хала дац, хІаьта из гІулакх чакхдаккха чоалханегІа да. Казахски политехнически инсти-

туте деша отта велча, ца отталуш висар из цкъа. Эрсий мотт дІаболабаланзар. Бахьан фу дар аьлча, Курскеев деша ваьгІавар казахски школе. Цхьабакъда, ше лерхІар кхоачашдара тІехьашка воалаш вацар Іадрахьман. Цхьа шу даьлча, цу институте геологтохкама факультете дІаэттар из. Институте дешаш а Іаткъаш дар эрсий мотт шаьра цахар. Кхьметтел хьехархошца а студенташца а къамаьл дора цо шийна шаьра ховш болча казахски метта. Халонашта тІехьашка ца воалаш, духьальэтта, тІагІертта дешаш вар из.

Цхьа иттеш шу даьнначул тІехьагІа, Курскеева эггара хьалха хиннача педагогех цхьанне, хьехамчас, хІанз республика Илмай Академе вице-президента, ССР Паччахьалкхен преме лауреата А. А. Абдулина «Тохкама хала наькъаш» яхача ший книжка тІа Іадрахьманах лаьца укх тайпара язду: «Из кавказец вар денали хьаькъали долаш, къахьегари тІереи дисциплина йолаши. Духьал уж оамалаш йолаш хиларах, дийша чакхъяьккхар цо институт. Духьал уж бахьан долаш 60-гІа шераш долалуца хана геолого-тохкама экспедице кулгалхоша зийра из. Цо экспедицена Казахски ССР Илмай Академе президента К. И. Саптаева лаьрххІа шеенна задани яр казахстански даькъ тІара Къулбехьен – Урал – Мугоджар яхача моттигерча пайданерча оахкалий геологи Іомаелга».

Ала мегаргдолаш да, Курскеева аьттув баьлар, аьнна. Мугоджарашка геологически Илмай Института тематиканна лаьрхІа де дезаш ший тайпара балхаш дар. Цудухьа экспедице кулгалхочо Абдулин Айтмухамеда уж балхаш дара хьаькъоастабир дукха ха йоацаш тайп-тайпара вузаш чакхъяьха бола кагирхой. Царна юкье нийсвелар къона специалист Курскеев Іадрахьман а. Мугоджаре дІабахалехь хьал-

ха, цІаькха а юха вІашагІтехар Абдулина балха тІа чІоагІ а бенна, дІаболабенна боаца геологаш, царга цо аьлар:

- Вай экспедици Іалаьмате боккха лоархІам болаш я. Шоана хІаранена къаьсткъаьста луш я Илман тема. Вайх хІаране чІоагІа Іомаде деза Мугоджара геологе хоадам боллаш дола дешаш. ТІаккха синтеза ларда тІа оаш хьагульяьча материалех хьадергда вай тохкаш йолча района бІарчча дола геологически сурт. ДІадоло деза вай юхьигара, из яхилга да, хьаелла еза лаьттан чени къайленаш, яхилга.

Де дезача балхех бІубеннеи дегаш айденнеи бар Мугоджарцаш, иштта оалар шоаех экспедице членаша. ХІаране тохкама таронаш йизза йовзийтаргья цу гІулакхо. Мугоджарски школе хьахилар дуккха бола Илман болхлой, хІанз цар низ дІакхоач геологеи металлогеи чоалхане декхараш кхоачашде. Укхаза, цу школе, Курскеев а къаьста хьагучаваьлар тохкамхо хиларах тарра. Мугоджарски экспедице баьча балха тІа хьахиннараш юкьедахар Курскеев Іадрахьмана кандидатски диссертацияна. Цул тІехьагІа Казахстане комплексни геолого-геофизически белхий боккхача Илманхой экспедицешка цкъа санна дуккхаз а дакъа лаьцар цо. Уж балхаш деча Іоаяьча Іалаьмате дукхача материалаша таро халийтар цун докторски диссертаци язье, цунна цо башха дика защита йир 1979 шера СССР Илмай академе сибирски отделене геологеи геофизикани институте. Ший диссертационний тохкамашка Курскеев Іадрахьмана даьшхар Казахстана хьалашка петрографца дувзаденна дола теоритический практический дешаш. Илман балха тІа цунна деррига а карагІдийннараш дІалаьрхІача, из болх чІоагІа актуальний перспективний лостам болаш бар. Цо кийчъ-

яьча методо таро хилийтар, цкъа-дале, геофизика геологена гаргаоза, шозлагІа-дале, дуккха дикагІа бовзийтар цо лаьттан лоаттам, цун физически хьал. Из метод литосфера дегІакхувлара йолча теоре, лаьттан ченашка хулаш йола процессаш Іоаяра лард а хинна дІаэттар. Шерра пайда ийбе болабир цунах практически балха тІа а.

Мах баь варгвоаца дакъа Илман юкьедихьар Илманхочо Казахстана лаьттан ченашка кІоаргга йоахка геологически хІамаш цхьан беса йоацаш хилар белгалдахара. Из чІоагІа пайдане да лоархІаме оахкалаш лаьттанца да е дац хара, мохк агаргба е бац хара. Лоацца аьлча, Курскеева Илман ларда тІа хьадовзийтар наха бІаргагуш мел доаца лаьттан ченашкардар. «Кхеран книжка» аьле ціи йоаккх Курскеева диссертациях. Казахстана, кхьча регионий лоаман породай дуккха дола физически хьисапаш хьадовзийтар, мохк эгабеш йола Іалама кІоарггачара процессаш кхетаяра гаргадигар цо.

Тахан дунен сейсмокхерамеч моттигашка вахаш ва ши миллиард совгІа вола саг. ЛаьрхІачул тІехьагІа хайнад, лаьттан кІал еттача чинго хІара пхи минут массаза яла вай планета эгаелга. Мишта ховргда, мича, маца, мел низ болаш мохк агаргба? Нах ца боабайташ мишта лорабергба? Курскеева сейсмологе институт болхлошца цхьана кийчйир мохк мича хана агаргба хьахойтаргдола система. Цу системага хьежар Алма-Атерча прогностически полигоне, цо таро хилийтар Казахстанерча малхбоален хатар бокъонца маца хургда ха. Боккъалдар аьлча, иштта дола хІама хара мегаргда, са ца лолаш, къахьегга. Шийгара доагІаш дар чакхдоаккхаш, иштта ший карарчаргара а доагІар хьадехаш, хьинар кхо ца деш къахьегаш, карагІдаьнначох кхоачам ца беш хиларца, белгалувулаш ва вай мехкахо. Дувца а дезац, атта дукъ дац цо дІаувзашдар, хадданза тохкамаш деш. Ховш ма хиллара, бакъдолчунна, тешамеча соцама тІабода никъ боарам боацаш хала ба. Хьаьцаргья вай мохк агара йолча прогнозий система. Мел низ а садетта а дийзар цунна раз-работка яра. Бокъонца волча Илманхочо дика кхетадергда Илман эксперимент чакхйокхилга фуд.

Йоккха йоацача лаьттан чІегилгах моллагІа гипотеза чІоагІеь еза аьлча, Козлой Іадрахьман ший экспедици ийца 500-600 километр вахе, цу гІулакхага хьожаш хул. Цхьаннахьа сеца моттиг йоацаш, дІа-хьа лелара романтика езаш вар малав вахаре? Лела хала долча лоамашка, шийла-

Россе хьалхале
яккхара
яхьашка,
дакъа лоацаш
хургба вай
спортсменаш

Гаьгенаькъан Мартина

Вай республикера ши спортсмен Россе яхьашка дакъа лаца Гюргва. Из хоам «Сердалога» бир спорта гүлакхех йолча федерацира.

21 шерга кхачанза болча спортсменашта юкье дяхьош хиннача яхьашка, дикка белгалбаларах кхьачар цу спортсменашка из аьттув. Укх бетта 9-ча денгара 12-ча денга кхачалца, Шолжа-Галий тIа дяхьош хиннача яхьашка шоай низ, говзал гойтар хилар Кьилбаседа Кавказера дукха спортсменаш.

Б1 кг латтача дозалах борза майдилг йоаккхаш, котваьлар Чаненаькъан Заьлмаха, хIаьта Арсаманаькъан Мовсара лакхерча лагIа тIа вала аьттув таанзар. 86 кг дозал дарашта юкье пхелагIа моттиг елар цунна, иштта Россе яхьашка дакъа лаца ваха болкьо а елар.

ОБЪЯВЛЕНИЯ

В соответствии с Законом Российской Федерации от 26 июня 1992 года № 3132-1 «О статусе судей в Российской Федерации» Квалификационная коллегия судей Республики Ингушетия объявляет об открытии вакантной должности председателя Карабулакского районного суда Республики Ингушетия и 1 вакантной должности судьи Магасского районного суда Республики Ингушетия.

Заявления и документы, перечисленные в пункте 6 статьи 5 вышеуказанного закона, Квалификационной коллегией судей Республики Ингушетия принимаются с «15» января 2026 г. до 18:00 ч. «6» февраля 2026 г.

Обращаться по адресу: г. Магас, ул. К. Кулиева, д. 6, Управление Судебного департамента в Республике Ингушетия к секретарю Квалификационной коллегии судей Республики Ингушетия – Джаниеву М-Б.О.

Утерянный аттестат серии А №622064, выданный ГБОУ СОШ №2 с. п. Экажево в 1992 г. на имя Костоева Магомеда Юсуповича, считать недействительным.

Утерянный аттестат, выданный СОШ №1 г. Карабулак в 2000 г. на имя Китиевой Эсет Микаиловны, считать недействительным.

В зале заседаний ГБУ «Ингушский научно-исследовательский институт гуманитарных наук им. Ч. Э. Ахриева» 31 января 2026 года в 11.00 состоится общее собрание Регионального отделения Союза писателей России «Союз писателей Республики Ингушетия».

Явка членов Союза писателей России, состоящих на учёте в Региональном отделении Союза писателей России «Союз писателей Республики Ингушетия», строго обязательна.

ГIалгIай мехка белгалбаьлар, Iадсаькх кхоссара Кубок къайсача котбаьннараш

Гаьгенаькъан Мартина

Шолжа-Шахьаре, ГIалгIай Республикан Iадсаькх кхоссарах йолча Кубка чаккхе еш, дикагIа бола спортсменаш белгалбаьлар, яхаш, хоам бу «Сердало» газетага из болх вIашагIабеллараша.

Яхьашка дакъа лоацаш, 30 совгIа ГIалгIайчера Iадсаькх кхувсараш бар, иштта цига бар Кьилбаседа ХIирийчен викалаш - Мамикон Гамбарян, Нохчий Республикан - Адаев Аслан, цар шоай профессионални говзал гойтар, 18 метр гаьнара Iадсаькх кхоссаш. НачIал дола спортсменаш тIаййцар Шолжа-Шахьара №8 йолча юкьерча ишкола спортивни даькъ тIа. Кхетаче вIашагIабелларяр Iадсаькх кхоссара Федераци; дешара моттига кулгалхо-чо Оздой Хьусена, «Iадсаькх 06» тика дас Шоанахой Адама, «СунжаКом» яхача гIирсаш, электрика йохкача тика дас Бекботанаькъан Джамала хьал а лоацаш.

«Олимпик» яхача даькъ тIа котваьлар Султиганаькъан Урусхан. Адаев Ислам хилар шоллагIа моттиге. ГIайрбиканаькъан Iалихана кхоалагIа моттиг кхьачар.

«Блочни Iадсаькха» даькъ тIа лакхара моттиг яккхар Боранаькъан Исла-

ма. ШоллагIа моттиге хилар ГIайтакханаькъан Аслан. Борза совгIат кхьачар Бузуртанаькъан Лом-Iаьланна.

«Баребоу» даькъ тIа дика толамаш гойтарах «дошув» даьккхар Хамхой Мусас. ШоллагIа, кхоалагIа моттигаш кхьачар Султиганаькъан Урусхана, Щечой Мухьмада. «Инстинктив» даькъ тIа хьалхара моттиг яккхар Баркинхой Мовладина. Налганаькъан Иийсайна дото майдилг кхьачар, Товтанаькъан Адама кхоалагIа моттиг яккхар.

«Исторически Iадсаькх» яхача даькъ тIа ГIоандалой Тимур котваьлар, дошо совгIат доаккхаш. Матенаькъан Сулейма шоллагIа моттиге хилар.

«Лонгбоу» оалача къовса-ме котваьлар ГIуражанаькъан Абусалам.

«Кубок дIайихьар лакхача боарам тIа. Берригача спортсменаша дика толамаш гойтар. Къаьстта гIадвигар вай дIаболалуча Iаддалхоша. Ма-

сала, Вахаранаькъан Мухьмад Iадсаькх кхосса Iомалуш вола цхьа ах шу ха мара яц, цо дика толамаш гойтар», - аьлар ГIалгIай Республикан Iадсаькх кхоссара Федераци вице-президента Йовлой Мухьмада.

ГIалгIайчен латархоша, СКФО Хьалхален юкье, шоай говзал гойтар

Гаьгенаькъан Мартина

Эллиной-румий латарах болча спортсменаша дика толамаш даьхар, Кьилбаседа Кавказа федеральни куран Хьалхале къайсача. Яхьаш дIахьош яр 18 шу даьннарашта юкье, яхаш,

дийцар «Сердало» газетага ГIалгIай Республикан спортивни латара Федераци.

«Шолжа-Галий тIара Сайтиев Бувайсара цIерагIа спортивни комплексе яхьваьлар 250 спортсмен. Доакъашхой хьежар шоай гов-

зал гойта, иштта российски хьалхалене дакъа лаца бахара моттиг яккха. Бохтаранаькъан Iумара (45 кг), Налганаькъан Ислама (51 кг), Латаранаькъан Ахьмада (92 кг) лакхара совгIаташ даьхар. Овшанаькъан Хьамзата (42 кг), Йовлой Iаддала

(48 кг) дото совгIаташ даьхар. Iалбаканаькъан Салавата (80 кг) кхоалагIа моттиг яккхар», - аьлар хоам.

Белгалду, Нохчий Респубlike яхьаш дIахьоча вахавар мехка ондаргий гуль-ьяча тоабан воккхагIа вола тренер Iарпенаькъан Ислам.